

Selvitys nuorten talousosaamisesta

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:29

Selvitys nuorten talousosaamisesta

Terhi-Anna Wilska, Jussi Nyrhinen, Mette Ranta

Oikeusministeriö Helsinki 2024

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Oikeusministeriö

CC BY-SA 4.0

ISBN pdf: 978-952-400-089-5

ISSN pdf: 2490-0990

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2024

Selvitys nuorten talousosaamisesta

Oikeusministeriön julkaisuja, Selvityksiä ja ohjeita 2024:29		Teema	Selvityksiä ja ohjeita
Julkaisija	Oikeusministeriö		
Tekijä/t Kieli	Terhi-Anna Wilska, Jussi Nyrhinen, Mette Ranta suomi	Sivumäärä	65

Tiivistelmä

Tutkimme kyselyaineiston avulla (n=1578) suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten talousosaamista (taloudellista tietämystä, taloudellista käyttäytymistä ja itseluottamusta talousasioissa). Tutkimme myös taloudellista identiteettiä, digitaalista talousosaamista, rahapelaamista ja kryptovarojen ostamista. Nuorten talousosaaminen on hyvällä tasolla mutta osaamiseroja löytyi iän, kotitaustan ja sukupuolen suhteen. Korkea koulutus nuorilla ja heidän vanhemmillaan oli yhteydessä parempaan taloudelliseen tietämykseen. Nuorten naisten talousosaaminen oli parempaa kuin miesten, mutta miehet kokivat taloudellisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin naiset, ja he myös säästivät ja sijoittivat naisia enemmän. Nuoret miehet kokivat kuitenkin taloudellisia epäonnistumisia enemmän kuin nuoret naiset. Noin kolmannes pelaa rahapelejä vähintään viikoittain, ja ongelmapelaajia oli noin kymmenesosa vastanneista. Rahapelaaminen, koettu rahapeliongelma ja huonot taloudelliset päätökset ennustivat kryptovarojen ostamista. Valtaosa osasi hoitaa talousasioitaan digitaalisissa ympäristöissä, mutta osa suhtautui tietosuoja-asioihin välinpitämättömästi. Noin kolmannes nuorista koki saavuttaneensa oman taloudellisen identiteettinsä, mutta iso osa etsi vielä omaa taloudenhallinnan tapaansa. Etenkin alle 18-vuotiaat luottivat vielä vahvasti vanhempiinsa talousasioissa.

Asiasanat nuoret, talousosaaminen, nuoret aikuiset, sukupuoli, identiteetti, hyvinvointi, taloudenhallinta, strategiat

ISBN PDF 978-952-400-089-5 **ISSN PDF** 2490-0990

Julkaisun osoite <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-089-5>

Utredning av de ungas ekonomiska kunnande

Justitieministeriets publikationer, Utredningar och anvisningar
2024:29

Tema

Utredningar
och anvisningar

Utgivare Justitieministeriet

Författare Terhi-Anna Wilska, Jussi Nyrhinen, Mette Ranta
Språk finska

Sidantal

65

Referat

Med hjälp av en enkät (n=1 578) undersökte vi ekonomiskt kunnande (ekonomiska kunskaper, ekonomiskt beteende, självförtroende i ekonomiska frågor) hos finländska unga mellan 15 och 29 år. Vi undersökte även ekonomisk identitet, digitalt ekonomiskt kunnande, penningsspel och inköp av kryptotillgångar. Ungas ekonomiska kunnande är på en god nivå, men det finns skillnader i kunnandet beroende på ålder, bakgrund och kön. Hög utbildning hos unga och deras föräldrar var förknippad med bättre ekonomiskt kunnande. Ungas kvinnors ekonomiska kunnande var bättre än ungas mäns, men männen upplevde att deras ekonomiska välbefinnande är bättre än kvinnornas, och de sparade och placerade också mer än kvinnorna. De unga männen upplevde dock fler ekonomiska misslyckanden än de unga kvinnorna. Cirka en tredjedel spelar penningsspel minst varje vecka, och cirka en tiondel av svarspersonerna är problemspelare. Penningsspel, upplevda spelproblem och dåliga ekonomiska beslut förebådade inköp av kryptotillgångar. Majoriteten kunde sköta sina ekonomiska ärenden i digitala miljöer, men en del hade en likgiltig attityd till dataskyddsfrågor. Ungefär en tredjedel av de unga tyckte att de hade utvecklat sin egen ekonomiska identitet, men en stor del sökte ännu sitt sätt att hantera sin ekonomi. I synnerhet litade unga under 18 år fortfarande i hög grad på sina föräldrar i ekonomifrågor.

Nyckelord ungdomar, ekonomiskt kunnande, unga vuxna, kön, identitet, välfärd, ekonomihantering, strategier

ISBN PDF 978-952-400-089-5

ISSN PDF

2490-0990

URN-adress <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-089-5>

Survey about young people's financial literacy

Publications of the Ministry of Justice, Reports and guidelines 2024:29	Subject	Reports and guidelines
Publisher	Ministry of Justice, Finland	

Author(s)	Terhi-Anna Wilska, Jussi Nyrhinen, Mette Ranta	Pages	65
Language	Finnish		

Abstract

We examined the financial literacy (financial knowledge, behaviour, and confidence) of Finnish young people aged between 15 and 29 using questionnaire data (n=1,578). We also examined financial identity, digital financial literacy, gambling and crypto asset investments. Young people generally possess good financial literacy, but disparities were observed based on age, family background and gender. Higher education levels, both of young people and their parents, were correlated with stronger financial knowledge. While young women demonstrated better financial literacy than young men, men reported a higher sense of financial wellbeing and were more likely to save and invest. At the same time, young men experienced financial failures more frequently than young women. Around one in three engaged in gambling at least once a week, with around ten per cent identified as problem gamblers. Gambling, perceived gambling problems and poor financial decisions were predictors of crypto asset purchases. Most young people were adept at managing their finances in digital environments, although some exhibited a lack of concern about data protection. Approximately one in three respondents felt they had established a clear financial identity, while many were still exploring their approach to financial management. Notably, those under 18 relied heavily on parents for financial guidance.

Keywords	young people, financial literacy, young adults, gender, identity, well-being, financial management, strategies
-----------------	--

ISBN PDF	978-952-400-089-5	ISSN PDF	2490-0990
-----------------	-------------------	-----------------	-----------

URN address	https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-400-089-5
--------------------	---

Sisältö

Lukijalle	8
1 Johdanto	10
1.1 Tutkimusaineistonkeruu ja analyysi.....	10
1.2 Tutkimusraportin sisältö.....	11
2 Talousosaaminen	12
2.1 Korkoa korolle ilmiön, inflaation vaikutuksen ja hajauttamisen merkityksen ymmärtäminen.....	12
2.2 Muu taloudellinen tietämys.....	15
2.3 Digitaalinen taloudellinen tietämys	19
3 Taloudellinen käyttäytyminen	24
3.1 Säästämisen ja sijoittamisen tavat	24
3.2 Taloudellinen riskinotto.....	25
3.3 Taloudelliset epäonnistumiset.....	26
3.4 Kryptovarojen ostaminen, rahapelit ja taloudellinen tietämys.....	27
4 Taloudellinen tilanne ja taloudellinen hyvinvointi	31
4.1 Oman talouden hallinta.....	31
4.2 Oma taloudellinen tilanne suhteessa muihin.....	33
5 Nuorten digitaalinen taloudellinen käyttäytyminen	36
5.1 Luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseen.....	36
5.2 Asenteita ja käsityksiä tietosuojaa ja -turvaa kohtaan.....	39
5.3 Tietoturva- ja tietosuojakäytännöt.....	42
6 Taloudellinen identiteetti	46
6.1 Taloudellisen identiteetin etsintä.....	46
6.2 Saavutettu taloudellinen identiteetti.....	47
6.3 Selkiintymätön taloudellinen identiteetti	48
6.4 Lainattu eli omaksuttu taloudellinen identiteetti	49
7 Yhteenveto	51

Liitteet	53
Liite 1. Ootos	53
Liite 2. Kyselylomake	54
Liite 3. Rakenneyhtälömallin tulokset.....	63
Lähteet	64

LUKIJALLE

Tämä selvitys nuorten talousosaamisesta on osa kansallisen talousosaamisen strategian toteuttamista. Jyväskylän yliopiston professori Terhi-Anna Wilska ja tutkijatohtori Jussi Nyrhinen DigiConsumers-tutkimusryhmästä toteuttivat tämän tutkimustyön vuoden 2024 aikana oikeusministeriön talousosaamisen toiminnon toimeksiantona. DigiConsumers on Suomen Akatemian yhteydessä toimivan Strategisen tutkimuksen neuvoston (STN) rahoittama hanke (2019–2025) ja sen tutkijat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita talousosaamisen strategian toteutuksessa.

Talousosaamisen strategian visio on, että suomalaisten talousosaaminen on vuoteen 2030 mennessä maailman parasta. Jotta tämä voidaan todentaa, edellyttää se eri-ikäisten kansalaisten talousosaamisen säännöllistä mittaamista. Tutkimustulosten avulla talousosaamisen strategian toimintaa voidaan kohdentaa oikein. Oikeusministeriö teetti aiemmin tutkimuksen aikuisväestön talousosaamisesta (Kalmi ym., 2023). Kyseisessä strategian lähtötilatutkimuksessa havaittiin nuorten talousosaamisen olevan selkeästi heikommalla tasolla kuin aikuisväestön. Näin ollen oli tarpeen toteuttaa tarkempi selvitys nuorten talousosaamisen tilasta ja siihen vaikuttavista tekijöistä.

Tässä selvityksessä käsitellään talousosaamisen kaikkia ulottuvuuksia sekä taloudellista hyvinvointia, digitaalista talousosaamista ja nuorten kehittyvää taloudellista identiteettiä. Tutkimustulokset osoittavat, että suomalaisnuorten talousosaaminen on yleisesti ottaen hyvällä tasolla mutta nuorten väliset erot koulutuksen, sukupuolen ja kotitaustan suhteen vaativat erityistä huomioita talousopetuksessa ja muussa talousosaamista edistävässä työssä. On esimerkiksi tärkeää parantaa nuorten naisten taloudellista itsetuntoa ja vahvistaa heidän taloudellista toimijuuttaan. Nuorten miesten taloudelliseen osaamiseen ja riskinhallintaan erityisesti digitaalisissa ympäristöissä tulee kiinnittää enemmän huomiota.

Selvityksen kysely on laadittu soveltuvin osin OECD:n talousopetusverkoston eli International Network on Financial Educationin (INFE) luoman mallin mukaan ja sen validoituja mittareita hyödyntäen. Oikeusministeriö on INFE:n täysjäsen. OECD:n suositusten mukaan sitoutuneiden valtioiden tulisi perustaa strategiansa asiaankuuluviin ja säännöllisesti seurattaviin todisteisiin ja analyysihin strategian

painopisteiden ja tavoitteiden määrittämiseksi. Näin voidaan varmistaa niiden merkityksellisyys ja ajantasaisuus. Analyysihin olisi sisällyttävä todisteet väestön talousosaamisen tasosta kansallisilla tutkimuksilla sekä tarvittaessa keräämällä lisätietoa eri väestöryhmistä, kuten tässä tapauksessa nuorista ja nuorista aikuisista.

Selvityksen tuloksia hyödynnetään laajasti talousosaamisen strategian toteutuksessa ja talousosaamisen edistämisessä. Lisäksi tutkimusaineistolla voidaan toteuttaa kansainvälisiä vertailuja nuorten talousosaamisesta. Raportin käsikirjoitus luovutettiin oikeusministeriölle syksyllä 2024 ja tulokset julkaistiin talousosaamisen toimijaverkostolle suunnatussa tilaisuudessa syyskuussa 2024. Tutkimusaineistoa hyödynnetään jatkossa tieteellisissä julkaisuissa.

Haluan lämpimästi kiittää professori Wilskaa ja tutkijatohtori Nyrhistä erittäin hyvästä yhteistyöstä tämän työn eri vaiheissa. On ollut antoisaa toteuttaa tämä hanke kanssanne ja suuri ilo jatkaa tutkimusyhteistyötä kanssanne.

Helsingissä marraskuussa 2024

Mette Ranta

1 Johdanto

Tässä selvityksessä esitetään tuloksia hankkeesta, jossa kartoitettiin suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten talousosaamista kyselyaineistolla. Nuoret valittiin tarkastelun kohteeksi erityisesti siksi, että nuorten talousosaamisen tason on aiemmassa koko väestön kattavassa tutkimuksessa havaittu olevan selkeästi heikompi kuin aikuisväestön (Kalmi ym., 2023). Lisäksi näin laajan nuorisoikäryhmän (nuoret ja nuoret aikuiset) osalta talousosaamista ei ole Suomessa aiemmin näin kattavasti tutkittu. Tutkimuksen suorittivat Jyväskylän yliopiston DigiConsumers-hankkeen tutkijat yhteistyössä oikeusministeriön erityisasiantuntija Mette Rannan kanssa.

1.1 Tutkimusaineistonkeruu ja analyysi

Tutkimusta varten kerättiin kyselyaineisto huhti-kesäkuussa 2024. Kyselylomakkeen (Liite 1) muotoilussa noudatettiin osin OECD:n talousopetusverkosto INFE:n talousosaamisen mallia mikä mahdollistaa näiltä osin kansainvälisen vertailun sekä validoitujen tutkimusmittareiden käytön. Kyselylomakkeeseen sisältyi myös kysymyksiä, jotka eivät kuuluneet INFE:n kyselyihin.

Aineiston keräsi Innolink Oy verkkokyselyllä CINT-paneelistista. Aineistoa täydennettiin puhelinhaastatteluilla alle 18-vuotiaiden vastaajien osalta, jotta otoksessa määritetyt kiintiöt saatiin täytettyä. Verko- ja puhelinkyselyt toteutettiin niin, että eri menetelmillä kerätyt aineistot olivat yhdenmukaiset ja yhdistettävissä. Aineistosta oli poistettu vastaukset, joissa lomake oli täytetty epätavallisen nopeasti tai hitaasti tai joissa lomakkeesta oli täytetty alle 60 % ja näiden syiden takia vaikuttivat epäluotettavilta. Tavoitettu lopullinen otos oli 1578 vastaajaa. Otantamenetelmänä käytettiin kiintiöitettyä satunnaisotantaa, jossa vastaajat oli kiintiöitetty asuinalueen (maakunnat, NUTS-3), iän ja sukupuolen perusteella niin, että aineisto mukaili rakenteeltaan näiden taustatietojen osalta Manner-Suomen 15–29-vuotista suomenkielistä väestöä. Myös muiden taustatietojen osalta aineisto on kattava otos Suomen nuorista. Näin ollen otoksen tulokset ovat yleistettävissä suomenkieliseen väestöön kokonaisuudessaan. Liitteessä 2 on esitetty vastaajien jakautuminen kiintiöitettyjen taustamuuttujien (ikä, sukupuoli ja asuinalue) mukaan ja verrattu niitä väestön rakenteeseen (Tilastokeskus, 2023).

Taloulosaamista tutkittiin pääosin taloudellista tietämystä ja asenteita mittaavien väittämien avulla. Väittämät analysoitiin Welchin t-testillä, joka osoittaa oliko vastausten keskiarvoissa tilastollisesti merkitseviä eroja vertailtavien vastaajaryhmien välillä. Raportissa on tarkasteltu vertailuja niiden vastaajaryhmien osalta, joiden välillä löytyi eroja useiden tai taloulosaamisen kannalta keskeisten väittämien osalta. Raportin kuvioissa on niiden vastaajien osuudet eri ryhmissä, jotka ovat olleet jokseenkin tai täysin samaa mieltä väittämien kanssa. Taloudellista tietämystä mittaavan testin kysymyksien osalta on ilmoitettu oikein vastanneiden osuudet. Lisäksi kryptovarojen ostamiseen liittyvää käyttäytymistä ja asenteita tutkittiin rakenneyhtälömallintamisella.

1.2 Tutkimusraportin sisältö

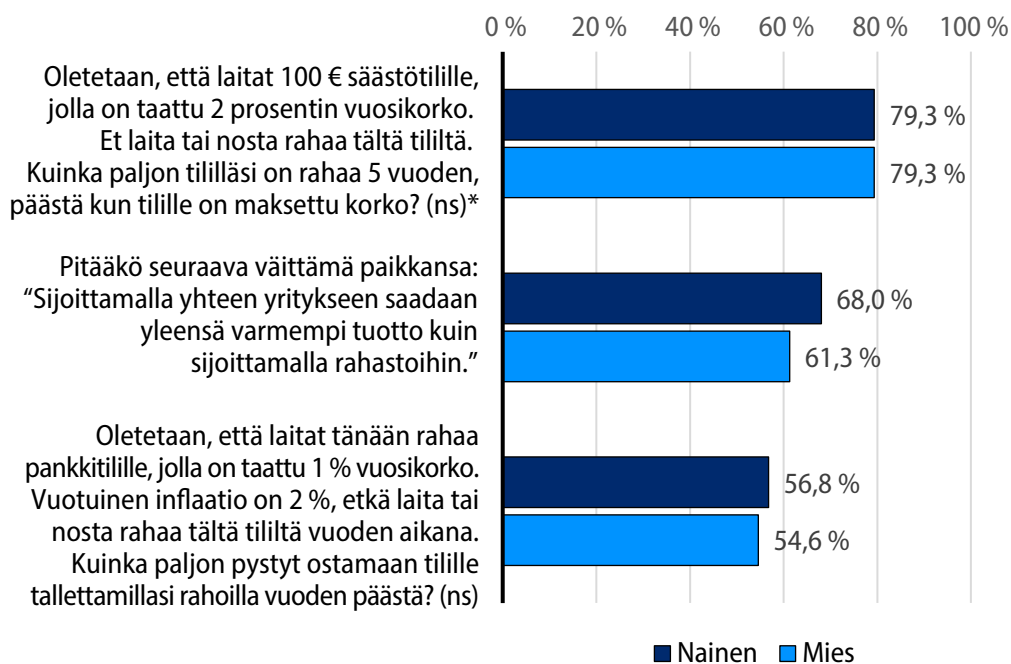
Tässä raportissa esitämme tuloksia nuorten taloulosaamisesta sekä digitaalisesta taloulosaamisesta eri taustamuuttujien valossa luvussa 2. Sitten valotamme säästämiseen ja sijoittamiseen liittyviä asenteita ja käyttäytymistä luvussa 3 sekä asenteita taloudellisten riskien ottamista ja epäonnistumista kohtaan luvussa 4. Luvussa 5 pureudumme nuorten taloudelliseen hyvinvointiin, joka koostuu oman talouden hallinnan tunteesta sekä käsityksestä omasta taloudellisesta tilanteesta suhteessa muihin. Tämän jälkeen esitämme tuloksia nuorten taloudellisesta käyttäytymisestä ja asenteista digitaalisissa ympäristöissä mukaan lukien kryptovarojen ostaminen ja digitaalinen rahapelaaminen luvussa 6. Luvussa 7 analysoimme nuorten taloudellisen identiteetin muodostumista ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Lopuksi esitämme raportin yhteenvedon ja johtopäätökset.

2 Talousosaaminen

2.1 Korkoa korolle ilmiön, inflaation vaikutuksen ja hajauttamisen merkityksen ymmärtäminen

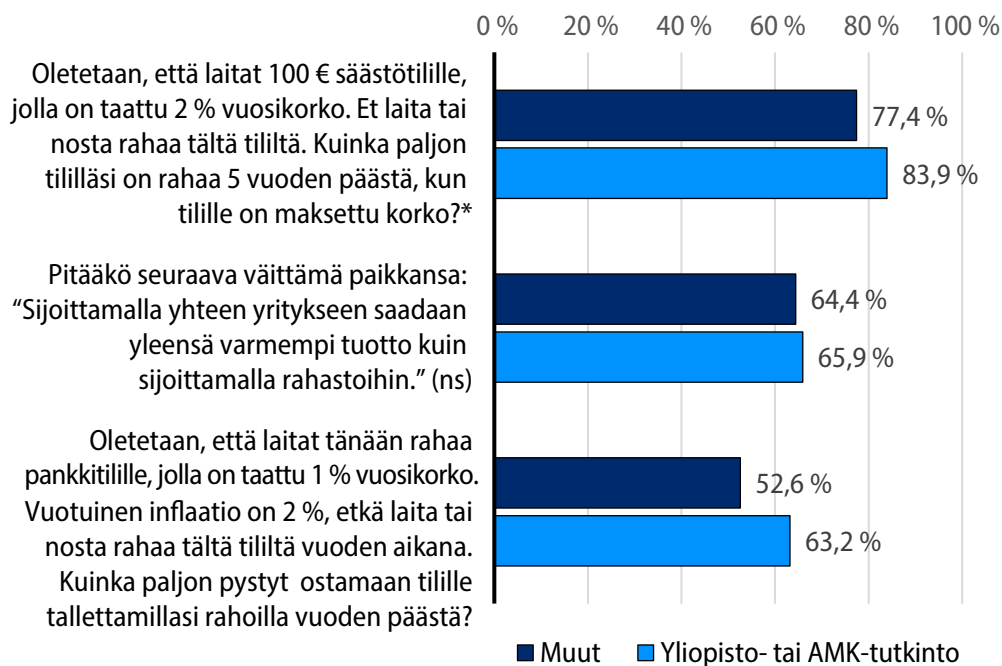
Taloudellista tietämystä tutkittiin kolmella laskutehtävällä, joilla mitattiin, ymmärtääkö vastaaja korkoa korolle -ilmiön ja inflaation vaikutuksen ostovoimaan sekä ymmärtääkö vastaaja hajauttamisen merkityksen riskinhallinnalle sijoittamisessa. Nämä väittämät ovat yleisesti käytetty ”The Big Three of Financial Literacy” -mittaristo talousosaamiselle ja niitä on käytetty esimerkiksi American Life Panel ja The National Financial Capability -tutkimuksissa (Mitchell & Lusardi, 2015).

Lähes 80 % vastaajista ymmärsi korkoa korolle ilmiön, eikä miesten ja naisten välillä ollut merkitsevää ero keskiarvoissa. Verrattuna aiempaan 18–75-vuotiaalle väestölle tehtyyn tutkimukseen nuoret ymmärsivät korkoa korolle ilmiön koko väestöä paremmin. Aiemmassa aikuisväestöä koskevassa tutkimuksessa vain 56 % tiesi oikean vastauksen (Kalmi ym., 2023). Tässä nuorille tehdyssä tutkimuksessa oikein vastanneiden osuus oli yhteensä noin 65 %. Lähes 70 % nuorista naisista ymmärsi sijoitusten hajauttamisen merkityksen, kun taas nuorista miehistä 60 % vastasi oikein tähän kysymykseen. Tämä tulos poikkeaa aiemmista tutkimuksista, joissa miehillä on osoitettu olevan naisia parempi talousosaaminen (esim. Lusardi ym., 2010). Aiemmassa koko aikuisväestön tutkimuksessa hajauttamisen merkityksen ymmärsi noin 73 % (Kalmi, ym., 2023). Inflaation vaikutus ostovoimalle ymmärrettiin tässä tutkimuksessa heikoiten, sillä vain alle 60 % vastasi oikein sitä mittavaan kysymykseen. Tämän kysymyksen osalta ei ollut sukupuolten välillä merkitsevää eroa keskiarvoissa. Aikuisväestöstä inflaation vaikutuksen ostovoimalle ymmärsi useampi eli lähes 65 % vastasi oikein tähän kysymykseen (Kalmi ym., 2023).

Kuvio 1. Big 3 -kysymykset sukupuolen mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa
 * "Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa eikä tiliin liity muita maksuja."

Koulutus selitti odotetusti tietämystä Big 3 -kysymyksissä. Yliopisto- tai ammattikorkeakoulutukinnon suorittaneet nuoret aikuiset vastasivat taloudellista tietämystä mittaaviin kysymyksiin useammin oikein kuin muut, vaikka muuten taloudellisessa tietämyksessä ei ollut selkeitä eroja koulutuksen suhteen. Yli 80 % yliopisto- tai ammattikorkeakoulutukinnon suorittaneista nuorista aikuisista ymmärsi korkoa korolle -ilmiön. Muun koulutustaustan omaavien keskuudessa oikein vastanneiden osuus oli vajaat 80 %. Sijoitusten hajauttamista koskevassa kysymyksessä kaikista vastaajista noin kaksi kolmesta vastasi oikein, eikä vastauksien keskiarvoissa ollut merkitseviä eroja koulutustaustan suhteen. Yli 60 % yliopisto- tai ammattikorkeakoulutukinnon suorittaneista ymmärsi inflaation vaikutuksen ostovoimaan. Sen sijaan muun koulutustaustan omaavista noin puolet vastasi oikein tähän kysymykseen ja ero keskiarvoissa näiden koulutusryhmien osalta oli merkitsevä.

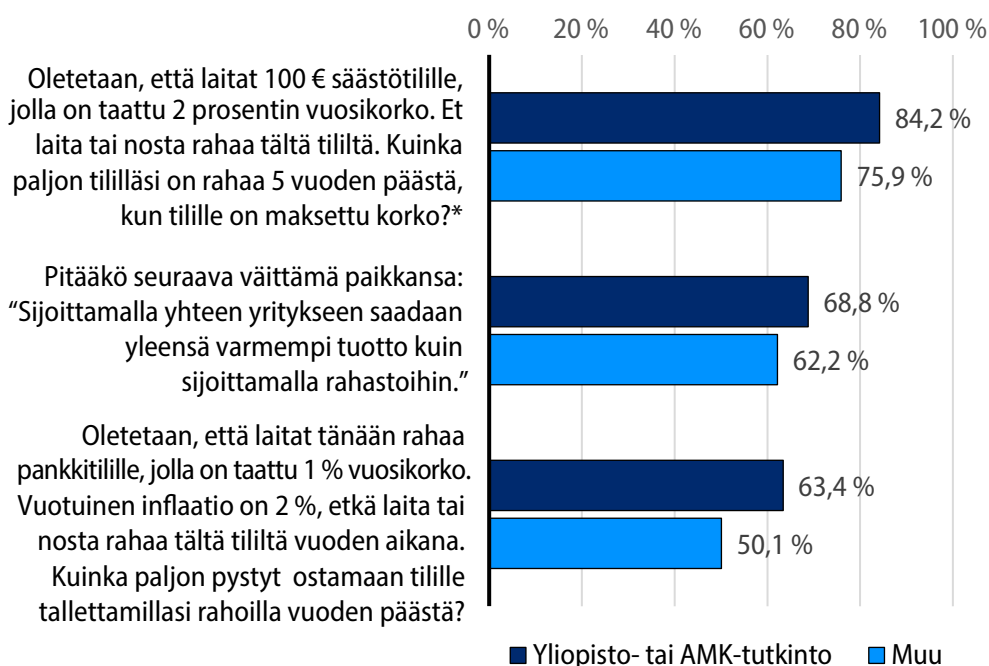
Kuvio 2. Big 3 -kysymykset koulutustaustan mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

* Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa eikä tiliin liity muita maksuja.

Vastaajien oman koulutustaustan lisäksi myös perheen koulutustausta eli korkeammin koulutetun vanhemman tutkinto selitti Big 3 -kysymysten tietämystä. Ne vastaajat, joiden korkeammin koulutetulla vanhemmalla oli yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinto, vastasivat useammin oikein kaikkiin kolmeen kysymykseen kuin ne vastaajat, joiden vanhempien koulutustausta oli alempi. Big 3 -vastausten keskiarvojen ero oli merkitsevä myös väittämässä, jolla mitattiin, ymmärtääkö hajauttamisen periaatteen. Yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden lapsista vastasi tähän kysymykseen oikein lähes 70 %, kun alemman koulutustaustan omaavien lapsista oikein vastasi hieman yli 60 %.

Kuvio 3. Big 3 -kysymykset korkeammin koulutetun vanhemman koulutuksen mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. *Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa eikä tiliin liity muita maksuja.

2.2 Muu taloudellinen tietämys

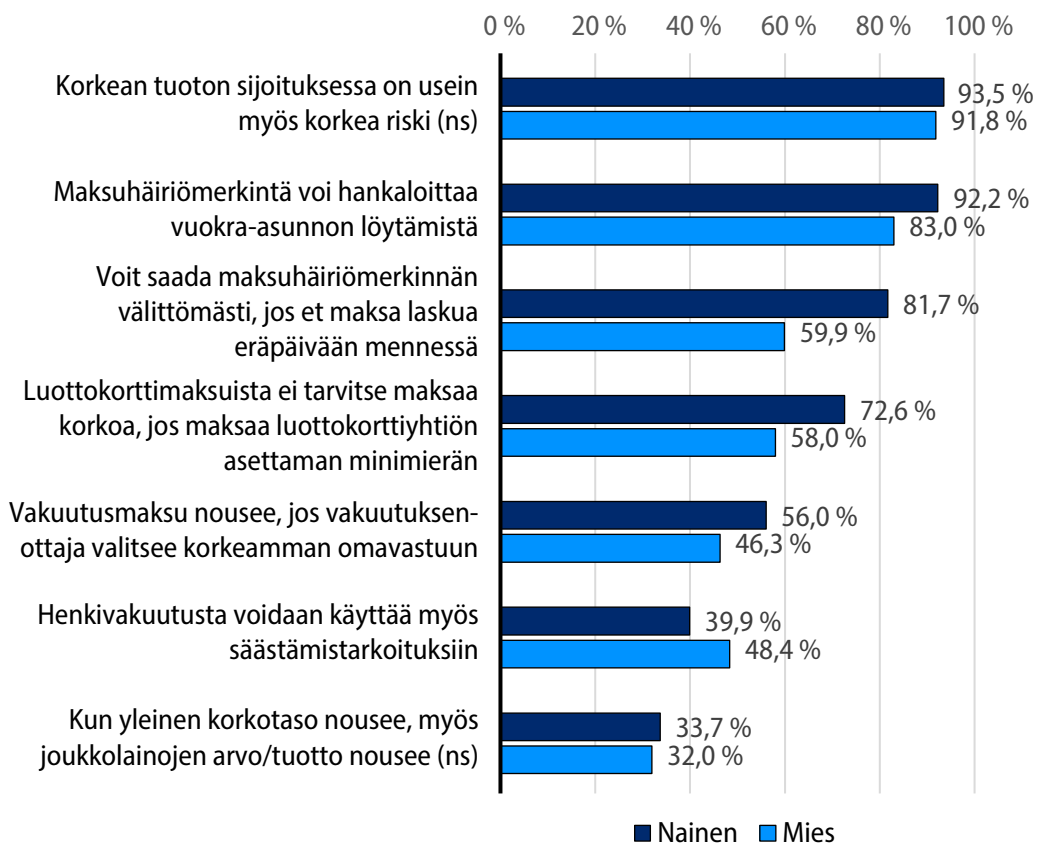
Big 3 -kysymyksissä merkitseviä eroja sukupuolten välillä ilmeni vain yhdessä väittämässä. Sen sijaan muuta taloudellista tietämystä kartoittavissa kysymyksissä sukupuolten välillä oli merkitseviä eroja suurimmassa osassa väittämiä. Suurin osa vastaajista ymmärsi, että korkean tuoton sijoituksiin liittyy usein korkea riski, eikä sukupuolten välillä ollut merkitseviä eroja keskiarvoissa. Nuorten tietämys oli tässä väittämässä parempi verrattuna koko aikuisväestölle aiemmin tehtyyn selvitykseen (Kalmi ym., 2023), jossa vain 80 % tiesi oikean vastauksen.

Vain noin kolmannes nuorista tiesi, että yleisen korkotason nousu nostaa joukkolainojen tuottoa/arvoa, eikä sukupuolten välillä ollut merkitseviä eroja keskiarvoissa tämänkään väittämän osalta. Nuorista miehistä noin puolet tiesi, että henkivakuutusta voidaan käyttää myös säästämistarkoituksiin. Nuorista naisista tähän kysymykseen vastasi oikein noin 40 %. Sukupuolten välinen ero vastausten keskiarvoissa oli

merkitsevä. Muissa taloudellista tietämystä mittaavissa kysymyksissä oikein vastanneiden osuus oli nuorten naisten keskuudessa suurempi kuin nuorten miesten keskuudessa, ja sukupuolten väliset erot olivat tilastollisesti merkitseviä.

Noin puolet vastaajista tiesi, että vakuutusmaksu laskee, jos vakuutuksen ottaja valitsee pienemmän omavastuun. Nuorten tietämys oli tässä väittämässä heikompi verrattaessa aiemmin koko aikuisväestölle tehtyyn selvitykseen (Kalmi ym., 2023), jossa lähes 60 % tiesi oikean vastauksen. Tämä johtuu todennäköisesti vähäisemmästä kokemuksesta vakuutusten ottamisesta. Noin 44 % nuorista tiesi, että henkivakuutusta voi käyttää säästämistarkoituksiin, kun koko aikuisväestölle tehdyssä selvityksessä näin tiesi 46 % vastaajista (Kalmi ym., 2023).

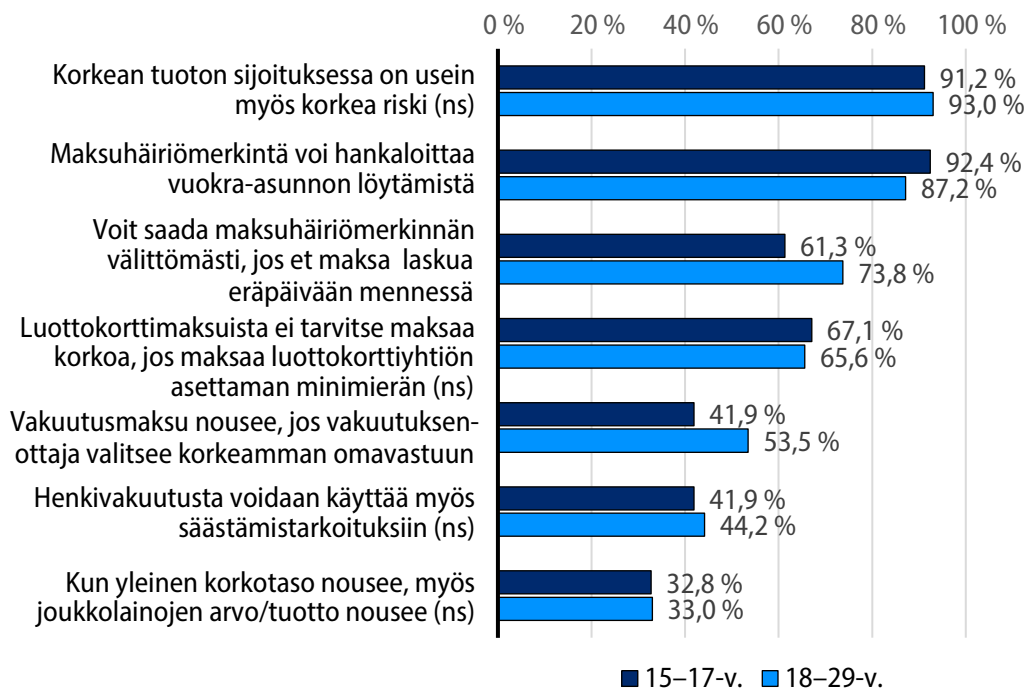
Kuvio 4. Taloudellinen tietämys sukupuolen mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Ikäryhmien välillä merkitseviä eroja löytyi vain osassa väittämiä. Nuorimmasta ikäryhmästä eli 15–17-vuotiaista yli 90 % tiesi, että maksuhäiriömerkintä voi vaikeuttaa asuntolainan saantia. Täysi-ikäisistä, eli 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista tämän tiesi alle 90 % ja ero oli tilastollisesti merkitsevä. 18–29-vuotiaista yli 70 % tiesi, että maksuhäiriömerkintää ei saa välittömästi, vaikka laskua ei maksaisi eräpäivään mennessä. Sen sijaan 15–17-vuotiaista vain 60 % vastasi oikein tähän kysymykseen. Tämäkin johtunee siitä, että alaikäisillä ei yleensä ole näistä asioista vielä kovin paljon omakohtaista kokemusta. Yli puolet 18–29-vuotiaista tiesi, että vakuutusmaksu laskee, jos vakuutuksen ottaja valitsee korkeamman omavastuun. 15–17-vuotiaista tämän tiesi vain 40 %.

Kuvio 5. Taloudellinen tietämys ikäryhmittäin (% oikein vastanneita)

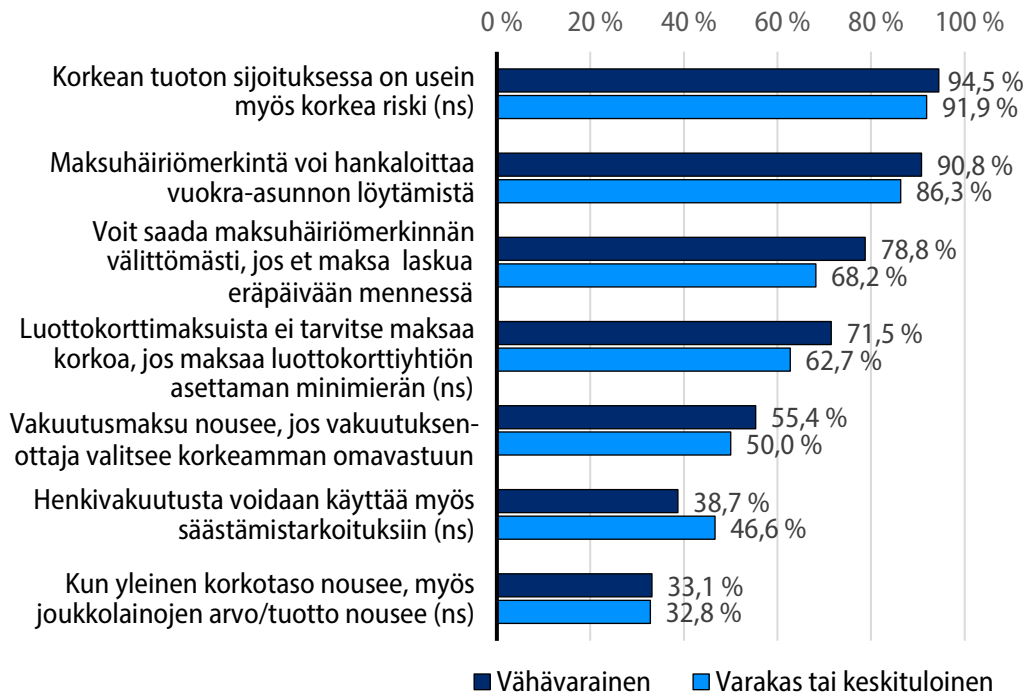

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Perhetausta selitti taloudellista tietämystä myös lapsuudenkodin varallisuuden osalta. Ne vastaajat, joiden lapsuudenkoti oli tai on vähävarainen, vastasivat oikein useampaan kysymykseen kuin muut vastaajat. On mahdollista, että vähävaraisissa perheissä on puhuttu enemmän maksuhäiriöistä ja kulutusluotoista tai niistä on omakohtaista kokemusta todennäköisemmin kuin varakkaissa ja keskituloisissa perheissä. Poikkeuksena oli kysymys, jossa mitattiin tietämystä mahdollisuudesta

käyttää henkivakuutusta säästämistarkoituksiin. Varakkaiden tai keskituloisten perheiden lapsista lähes puolet vastasi oikein tähän väittämään, kun taas vähävaraisten perheiden lapsista vastasi oikein vain alle 40 %. Tämä tulos viittaa siihen, että varakkaimmissa perheissä on todennäköisesti enemmän resursseja säästämiseen ja sijoittamiseen kuin vähävaraisissa. Ainostaan korkotason vaikutusta joukkolainojen arvoon/tuottoon käsittelevässä kysymyksessä ei ollut merkitseviä eroja vastaajaryhmien välillä lapsuudenkodin varallisuuden suhteen.

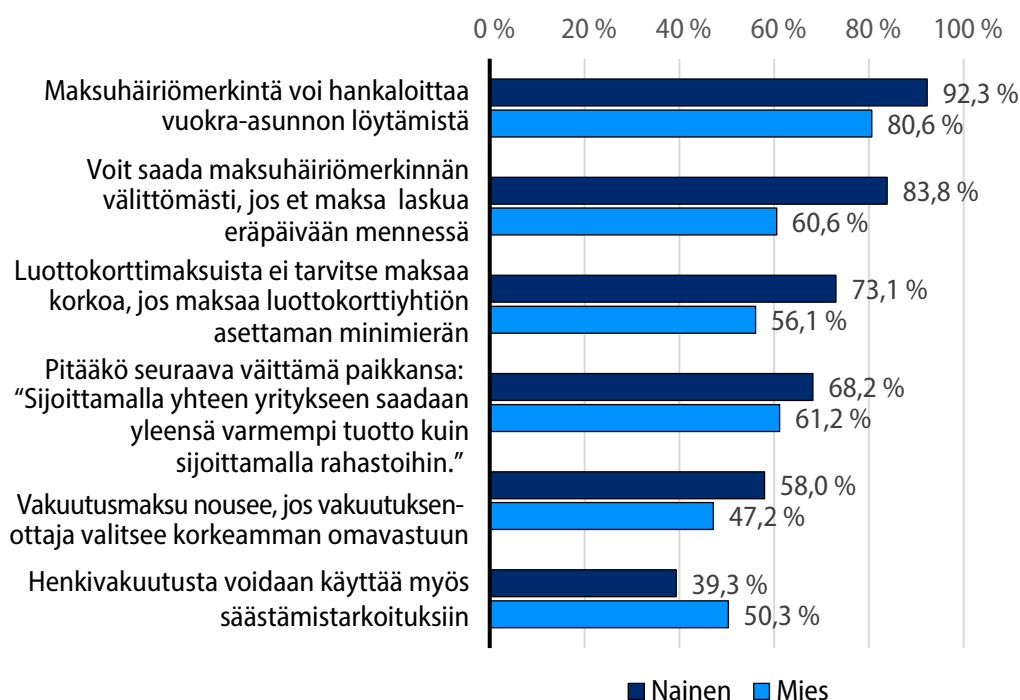
Kuvio 6. Taludellinen tietämys lapsuudenkodin varallisuuden mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Aineistosta tarkasteltiin erikseen sukupuolten eroja taloudellisessa tietämyksessä täysi-ikäisten vastaajien eli 18–29-vuotiaiden vastaajien osalta. Kuten koko 15–29-vuotiaiden aineistossa, myös 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten keskuudessa naisten taludellinen tietämys oli miehiä parempi ja erot vastausten keskiarvoissa olivat merkitseviä kaikkien taloudellista tietämystä mittaavien kysymysten osalta. Poikkeuksena oli kysymys, jossa mitattiin tietoa mahdollisuudesta käyttää henkivakuutusta säästämistarkoituksiin, johon miehistä noin puolet vastasi oikein. Naisista tämän tiesi vain 40 %.

Kuvio 7. Taloudellinen tietämys sukupuolen mukaan 18–29-vuotiaiden vastaajien osalta (% oikein vastanneita)

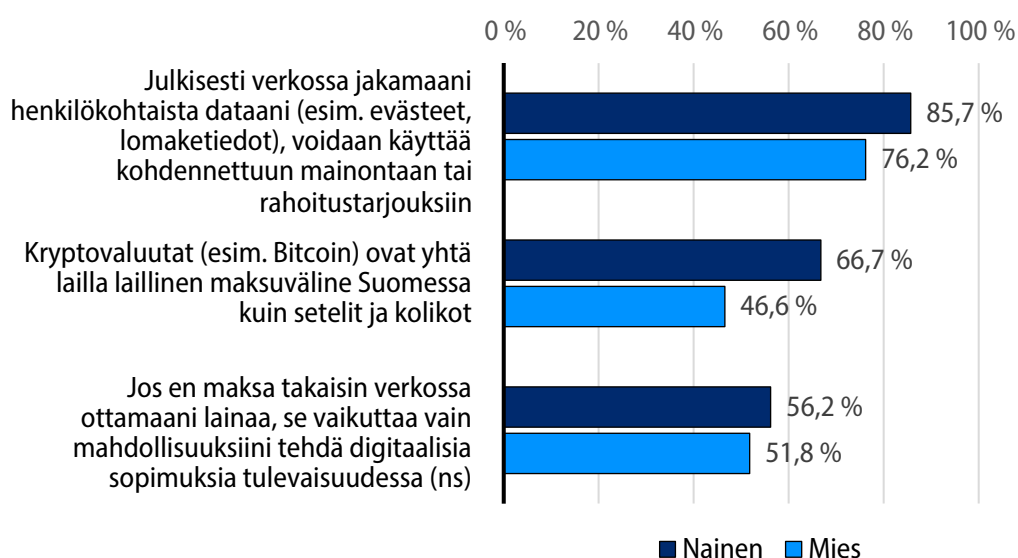
2.3 Digitaalinen taloudellinen tietämys

Digitaalinen talousosaaminen kattaa talousosaamisen digitaalisessa ympäristössä ja talousasioihin liittyviä digitaalisia taitoja, kuten digitaalisten taloudenhallinnan työkalujen hallinta, turvallinen asiointi verkossa esimerkiksi ostoksia tehdessä tai pankkiasioita hoitaessa, sekä sääntelyn ja kuluttajien oikeuksien tunteminen transaktioita tehdessä (OECD, 2018; OECD, 2022).

Kyselyssä oli kolme väittämää, joilla mitattiin erityisesti digitaalista taloudellista tietämystä. Nuoret naiset vastasivat myös näihin kysymyksiin miehiä paremmin. Nuorista naisista lähes 90 % tiesi, että heidän julkisesti verkossa jakamaansa dataa voidaan käyttää kohdennettuun mainontaan ja rahoitustarjouksiin. Nuorista miehistä tämän tiesi alle 80 %. Aikaisemmassa 18–75-vuotiaalle aikuisväestölle tehdyssä selvityksessä tämän tiesi noin 80 % (Kalmi ym., 2023). Nuorista naisista lähes 70 % tiesi, että kryptovarot eivät ole Suomessa yhtä lailla laillinen maksuväline kuin käteinen raha. Nuorista miehistä tämän tiesi alle puolet. Tämänkin väittämän osalta nuorilla oli parempi taloudellinen tietämys kuin koko aikuisväestöllä, joista

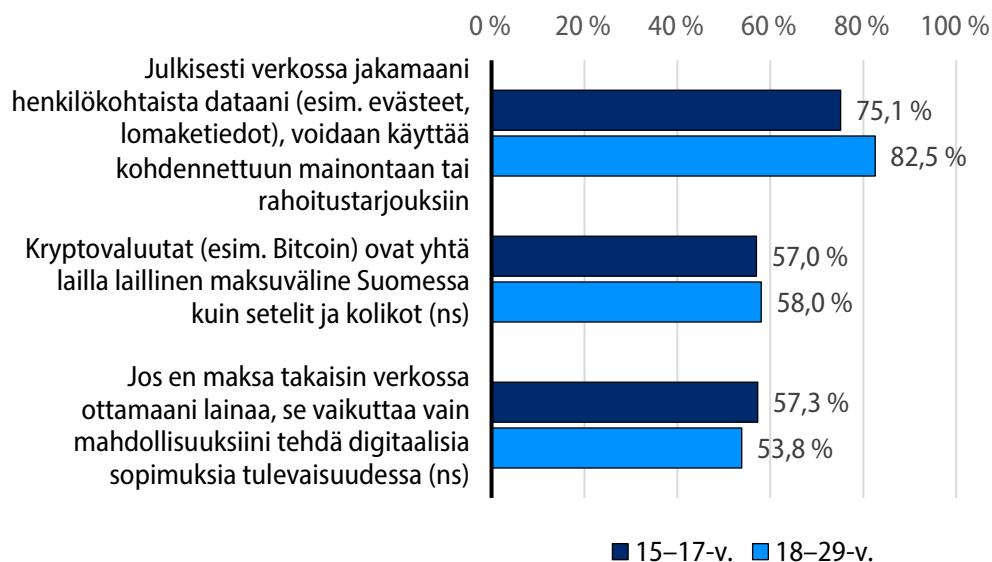
vain noin 40 % tiesi oikean vastauksen (Kalmi ym., 2023). Nuorista naisista lähes 60 % tiesi, että jos ei maksa takaisin verkossa ottamaansa lainaa, se vaikuttaa mahdollisuuksiin tehdä sopimuksia myös muualla kuin verkossa. Myös nuorista miehistä tämän tiesi yli puolet eikä sukupuolten välinen ero ollut tilastollisesti merkitsevä.

Kuvio 8. Digitaalinen taloudellinen tietämys sukupuolen mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

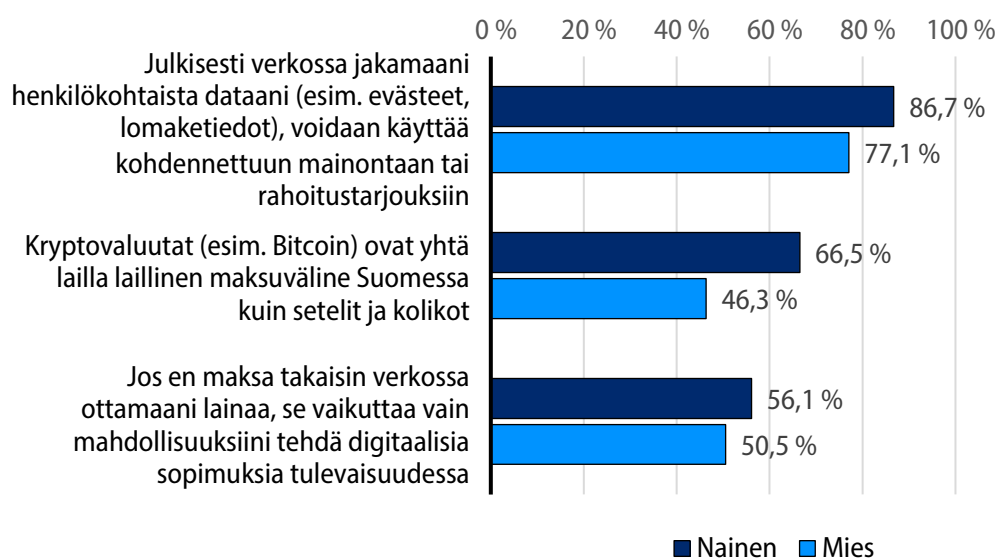
Sen lisäksi että nuorten ja koko aikuisväestön välillä oli eroja digitaalisessa taloudellisessa tietämyksessä, eroja havaittiin myös 15–17-vuotiaiden ja 18–29-vuotiaiden välillä. 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista yli 80 % tiesi, että verkossa julkisesti jaettua henkilökohtaista dataa voidaan käyttää kohdennettuun mainontaan tai rahoitustarkoituksiin, kun taas 15–17-vuotiaista nuorista tämän tiesi hieman harvempi, 75 %. Nuorten tietämys asiasta oli kuitenkin melko hyvä.

Kuvio 9. Digitaalinen taloudellinen tietämys ikäryhmittäin (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

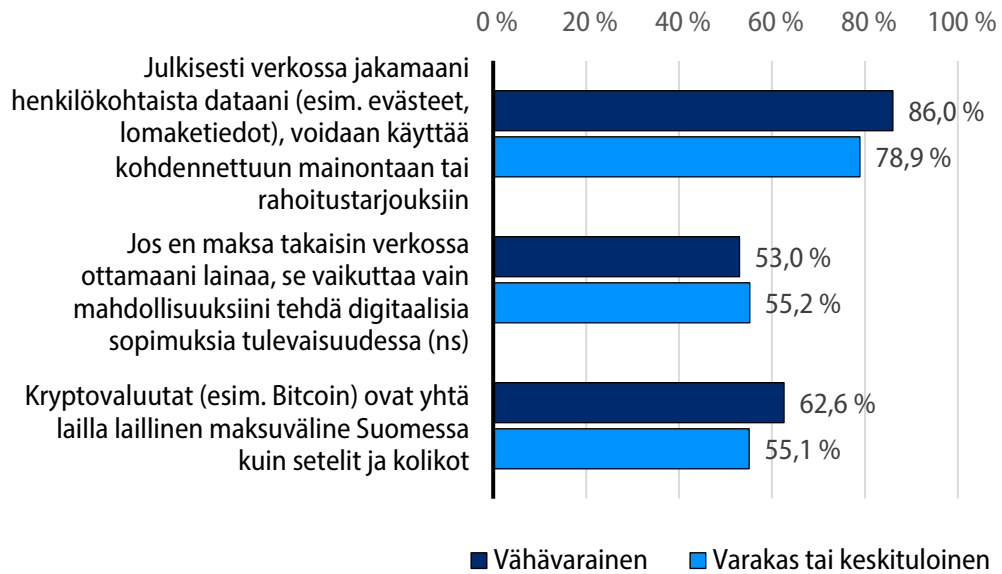
Täysi-ikäisten eli 18–29-vuotiaiden vastaajien osalta sukupuolten välillä oli tilastollisesti merkitseviä keskiarvoeroja kaikkien digitaalista taloudellista tietämystä mittaavien väittämien osalta. Naisista lähes 60 % tiesi, että jos ei maksa takaisin verkossa ottamaansa lainaa, se vaikuttaa mahdollisuuksiin tehdä sopimuksia myös muualla kuin verkossa. Myös miehistä tämän tiesi noin puolet, mutta toisin kuin kaikkien vastaajien osalta, tämä ero oli 18–29-vuotiaiden vastaajien kohdalla merkitsevä.

Kuvio 10. Digitaalinen taloudellinen tietämys sukupuolen mukaan 18–29-vuotiaiden vastaajien osalta (% oikein vastanneita)

Perhetausta selitti myös digitaalista taloudellista tietämystä. Ne nuoret, joiden lapsuudenkoti on tai oli vähävarainen, vastasivat myös digitaalista taloudellista tietämystä mittaaviin kysymyksiin useammin oikein kuin muut. Tämä tulos oli linjassa muuta taloudellista tietämystä mittaaviin väittämiin. Niistä, joiden lapsuudenkoti on tai oli vähävarainen, 86 % tiesi, että heidän julkisesti verkossa jakamaansa dataa voidaan käyttää kohdennettuun mainontaan ja rahoitustarjouksiin, kun keskituloisten tai varakkaiden perheiden jälkikasvusta asian tiesi hieman alle 80 %. Niistä, joiden lapsuudenkoti oli vähävarainen, yli 60 % tiesi, että kryptovarat eivät ole Suomessa yhtä lailla laillinen maksuväline kuin käteinen raha. Muista taustoista tulevista nuorista noin 55 % vastasi oikein tähän kysymykseen. Yli puolet vastaajista tiesi, että jos ei maksa takaisin verkossa ottamaansa lainaa, se vaikuttaa mahdollisuuksiin tehdä sopimuksia myös muualla kuin verkossa. Eri perhetaustojen välillä ei ollut merkitseviä eroja keskiarvoissa tämän kysymyksen osalta.

Kuvio 11. Digitaalinen taloudellinen tietämys lapsuudenkodin varallisuuden mukaan (% oikein vastanneita)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

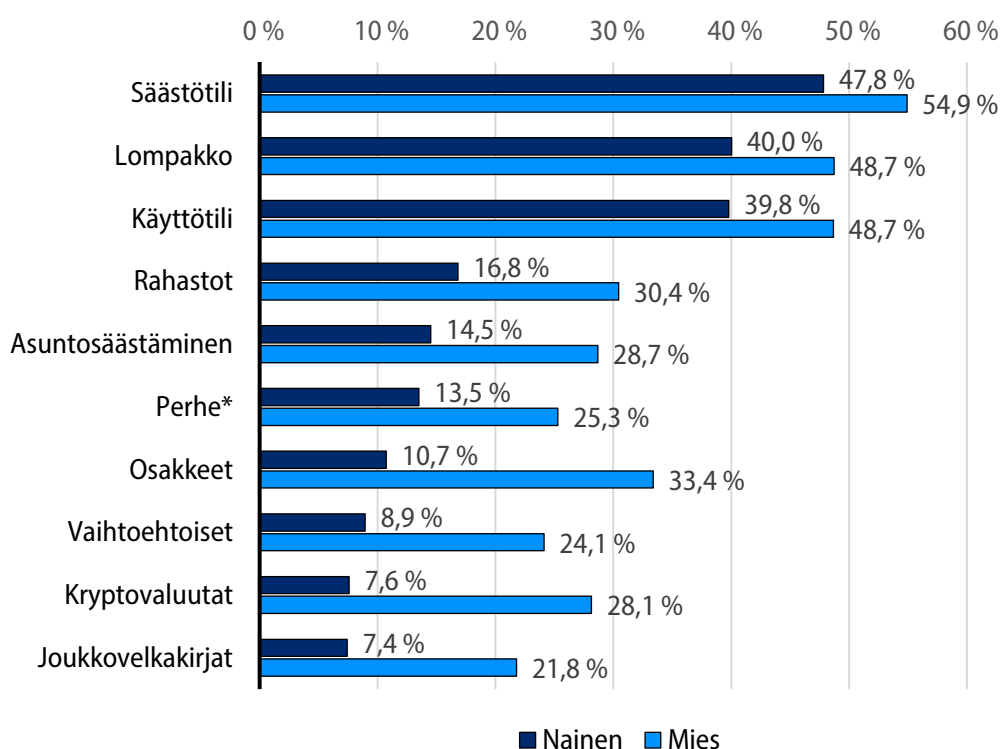
3 Taloudellinen käyttäytyminen

3.1 Säästämisen ja sijoittamisen tavat

Säästämisen ja sijoittamisen tavoissa havaittiin sukupuolten välillä merkitseviä eroja. Nuoret miehet ilmoittivat säästävänsä ja sijoittavansa rahaa kaikilla tavoilla huomattavasti naisia enemmän. Tulokset ovat linjassa aiempien tutkimusten kanssa, jotka osoittavat, että miehet sijoittavat naisia aktiivisemmin. Tämä selittyy osaksi heidän taipumuksellaan ottaa enemmän riskejä (ks. Wilska & Nyrhinen, 2023). Myös kansainvälisissä tutkimuksissa on ilmennyt vastaavanlaisia tuloksia (mm. Garrison & Gutter, 2010). Erityisesti arvopaperi- ja rahastosäästämässä erot sukupuolten välillä ovat isot. Nuoret miehet ilmoittivat kyselyssä sijoittaneensa osakkeisiin ja joukkovelkakirjalainoihin kolme kertaa yleisemmin ja sijoitusrahas-toihin liki kaksi kertaa yleisemmin kuin naiset. Tämä tulos on hieman yllättävä, sillä vaikka Tilastokeskuksen tulo- ja varallisuustilastojen mukaan miehet sijoittavat enemmän kuin naiset, ero sijoitusomaisuuden arvoissa miesten ja naisten välillä ei ole kovin iso. Toisaalta ero pääomatuloissa miesten ja naisten välillä on suuri: yli 60 prosenttia (Suomen virallinen tilasto (SVT), 2023).

Verrattuna aikaisempaan koko aikuisväestölle tehtyyn kyselyyn, nuoret ylipäättänsä ilmoittivat sijoittavansa muuta väestöä enemmän (Kalmi ym., 2023). Nuoret miehet myös ilmoittivat säästävänsä asuntoon naisia enemmän. Noin puolet vastaajista oli säästänyt rahaa kotona tai lompakossa tai säästö- tai käyttötilillä. Näiltä osin tulokset mukailevat aikuisväestölle aiemmin tehtyä selvitystä (Kalmi ym., 2023). Ymmärrettävästi tämän tutkimuksen nuorissa vastaajissa oli aikuisia enemmän niitä, jotka olivat antaneet rahaa perheelleen, jotta he säästäisivät heidän puolestaan.

Kuvio 12. Säästämisen ja sijoittamisen tavat sukupuolen mukaan. ”Paljon” tai ”melko paljon” säästävien osuus (%)

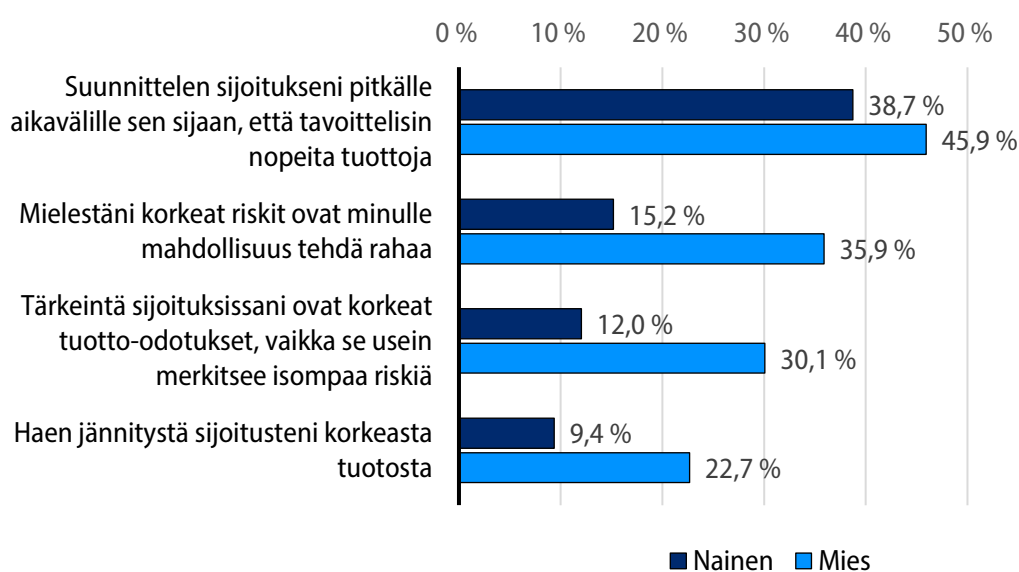
Huom. * = ”Antanut rahaa perheelleni, jotta he säästäisivät puolestani.”
Kryptovaluutat = kryptovarot

3.2 Taloudellinen riskinotto

Nuoret miehet myös ilmoittivat ottavansa taloudellisia riskejä nuoria naisia enemmän, vaikka riskinottajat olivat vähemmistö myös miehissä. Nuorista miehistä lähes 40 % koki riskit mahdollisuudeksi tehdä rahaa, kun nuorista naisista näin ajatteli vain noin 15 %. Noin kolmannes nuorista miehistä piti sijoittamisessa tärkeimpänä korkeita tuotto-odotuksia, vaikka se merkitseekin usein isompaa riskiä. Tulos on linjassa kansainvälisten tutkimusten kanssa (mm. Fisher & Yao, 2017). Yli viidennes nuorista miehistä ilmoitti hakevansa jännitystä sijoitustensa korkeasta tuotosta. Nuorista naisista näiden kahden väittämän kanssa samaa mieltä oli vain joka kymmenes. Toisaalta miehistä lähes puolet suunnitteli sijoituksensa pitkälle

aikavälille sen sijaan, että tavoittelisi nopeita tuottoja. Nuorista naisista näin ajatteli vain vajaat 40 %. Tämä tulos selittyy osaksi sillä, että nuoret miehet ylipäättänsä sijoittavat enemmän.

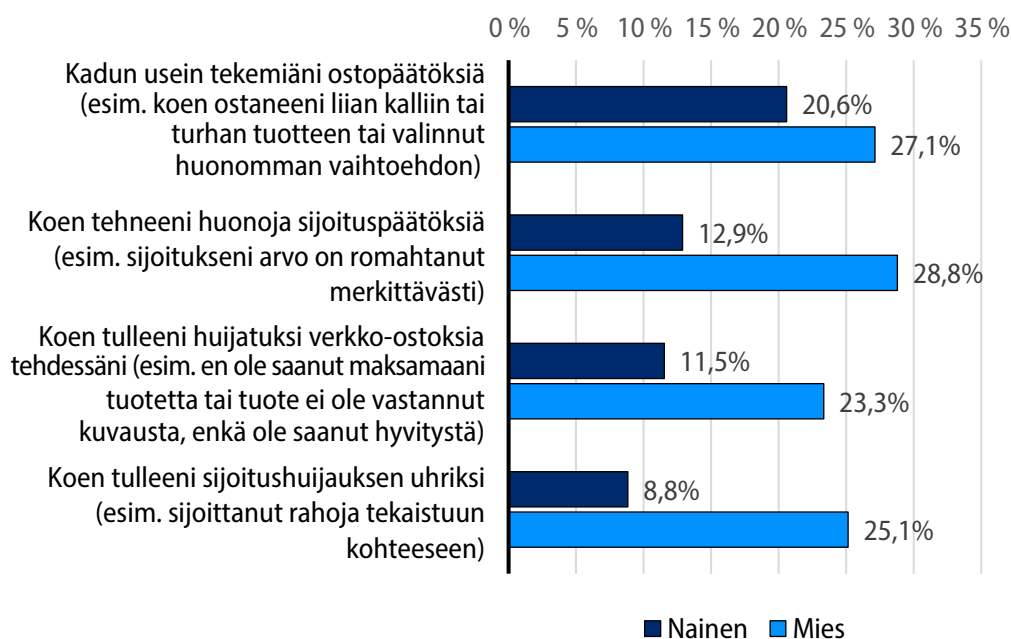
Kuvio 13. Taloudellinen riskinotto sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

3.3 Taloudelliset epäonnistumiset

Koska nuoret miehet ottavat enemmän riskejä kuin naiset, nuoret miehet myös kokevat enemmän taloudellisia epäonnistumisia. Tässä tutkimuksessa erot vastausten keskiarvoissa sukupuolten välillä olivat selkeitä ja tilastollisesti merkitseviä. Noin kolmannes nuorista miehistä katui ostopäätöksiään, kun nuorista naisista näin ajatteli vain noin viidennes. Noin kolmannes nuorista miehistä koki tehneensä huonoja sijoituksia. Yli viidennes nuorista miehistä koki tulleen huijatuksi verkko-ostoksia tehdessään. Noin neljännes nuorista miehistä koki tulleen sijoitushuijauksen uhriksi. Nuorista naisista vain noin joka kymmenes samaistui näihin väittämiin. Nuorten miesten alttius ottaa riskejä ja aktiivisempi sijoittaminen osaltaan selittävät näitä tuloksia.

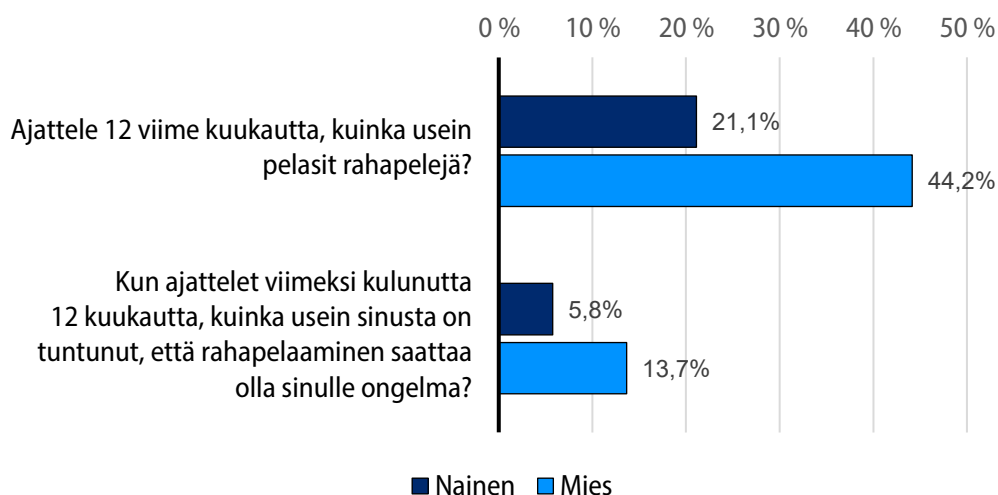
Kuvio 14. Taloudelliset epäonnistumiset sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

3.4 Kryptovarojen ostaminen, rahapelit ja taloudellinen tietämys

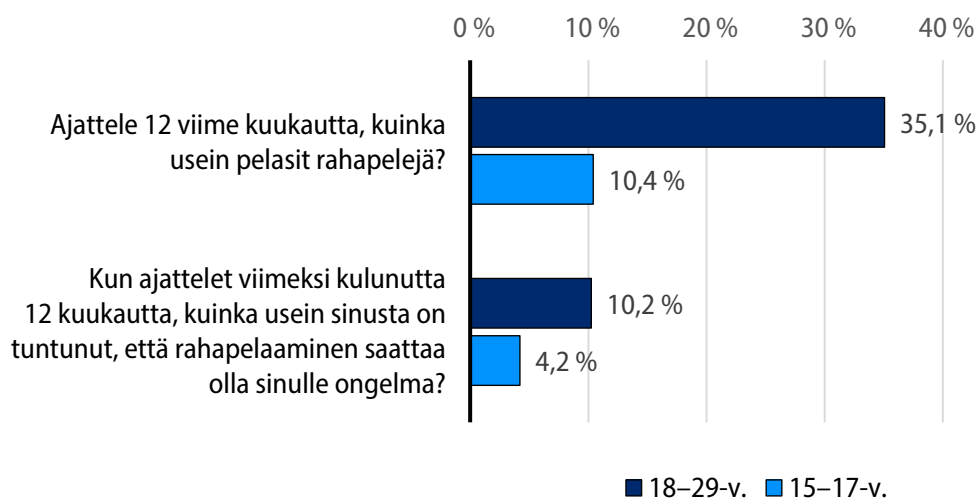
Rahapelaamisessa ja samalla ongelmapelaamisessa oli tilastollisesti merkitseviä eroja sukupuolten välillä: rahapelaaminen korostui nuorilla miehillä. Nuorista miehistä yli 44 % oli pelannut rahapelejä kerran viikossa tai useammin kuluneen 12 kuukauden aikana. Nuorten naisten keskuudessa rahapelejä kerran viikossa tai useammin pelanneiden osuus oli yli viidennes. Nuorista miehistä lähes 14 % oli kokenut kerran viikossa tai useammin kuluneen vuoden aikana, että rahapelaaminen on heille ongelma, kun taas nuorten naisten keskuudessa osuus oli alle 6 %.

Kuvio 15. Rahapelaaminen sukupuolen mukaan (kaikki vastaajat, % kerran viikossa tai useammin)

Ymmärrettävästi rahapelaaminen oli yleisempää 18–29-vuotiailla nuorilla aikuisilla kuin sitä nuoremmilla. Täysi-ikäisistä nuorista yli kolmannes oli pelannut rahapelejä kerran viikossa tai useammin kuluneen 12 kuukauden aikana. Huolimatta siitä, että laki ei salli rahapelaamista alle 18-vuotialle, 15–17-vuotiaista useampi kuin kymmenes oli pelannut rahapelejä kerran viikossa tai useammin kuluneen 12 kuukauden aikana. Noin joka kymmenes 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista oli kokenut rahapelaamisen ongelmaksi kuluneen 12 kuukauden aikana. Kuluneen 12 kuukauden aikana 15–17-vuotiaista nuorista 4 % ilmoitti kokeneensa rahapelaamisensa ongelmaksi.

Kuvio 16. Rahapelaaminen ikäryhmittäin mukaan (kaikki vastaajat, % kerran viikossa tai useammin)

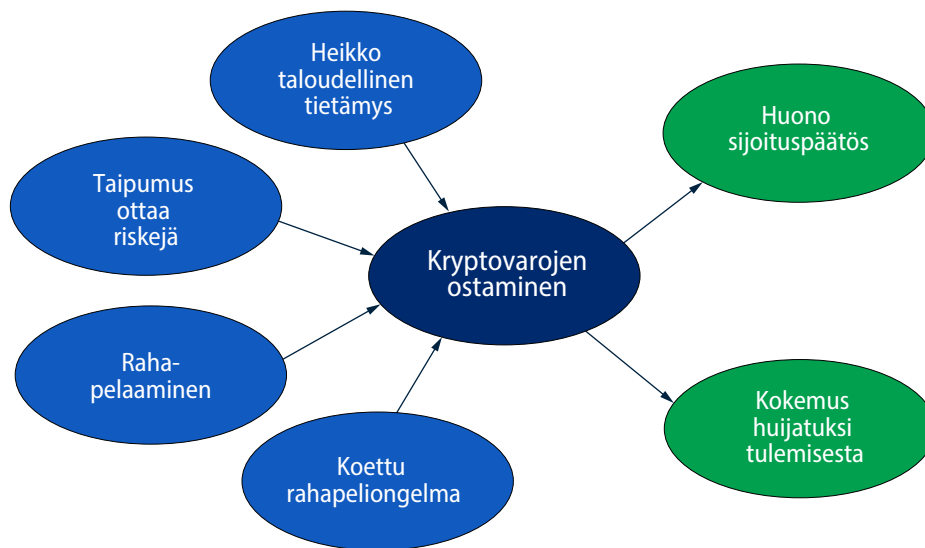
Kysyimme tutkimuksessa myös kryptovarojen ostamista ja analysoimme siihen vaikuttavia tekijöitä, erityisesti rahapelaamista. Selvitimme rakenneyhtälömallin (Partial Least Squares Structure Equation Model, PLS-SEM) avulla kryptovarojen ostamista ennustavia tekijöitä ja kryptovarojen ostamisen yhteyttä kokemuksiin huonoista sijoituspäätöksistä ja huijatuksi tulemisesta.

Kryptovarojen ostamista mitattiin kuviossa 12 esitetyllä väittämällä. Taipumus ottaa riskejä mitattiin kuviossa 13 esitetyillä kolmella riskinottoa kuvaavalla väittämällä. Talousosaaminen mitattiin luvussa 2 esitettyjen vastausten summana (0–13 p., oikea vastaus 1 p., väärä vastaus 0 p.) Huonot sijoituspäätökset ja kokemukset huijatuksi tulemisesta mitattiin kahdella kuviossa 14 esitetyllä väittämällä. Rahapelaamista mitattiin kuviossa 15 esitetyillä väittämällä.

Analyysin tulokset paljastavat, että mitä enemmän nuoret pelasivat rahapelejä tai mitä enemmän he kokivat pelaamisen ongelmaksi, sitä todennäköisemmin he olivat myös ostaneet kryptovaroja. Myös heikko talousosaaminen ja taipumus ottaa taloudellisia riskejä ennustivat kryptovarojen ostamista. Kryptovarojen ostaminen puolestaan ennusti kokemuksia huonoista sijoituspäätöksistä ja huijatuksi tulemisestä. Tulokset osoittavat, että kryptovarojen ostaminen on osin rinnastettavissa rahapelaamiseen. Lisäksi merkille pantavaa tuloksissa on, että hyvä talousosaaminen näyttäisi suojaavan tämän tyyppiseltä riskisijoittamiselta. Myös kryptovarioihin tehdyt sijoitukset ovat usein osoittautuneet huonosti kannattaviksi tai huijauksiksi. On myös mahdollista, että kryptovarioihin sijoittaneet ovat muuten

tehneet huonoja sijoituspäätöksiä tai joutuneet huijausten uhreiksi. Rakenneyhtälömallintamisen tulokset on koottu kuvioon 17 ja analyysin periaatteet on esitetty yksityiskohtaisemmin Liitteessä 3.

Kuvio 17. Kryptovarojen ostamista ennustavat tekijät ja niiden ostamisen ennustamat seuraukset

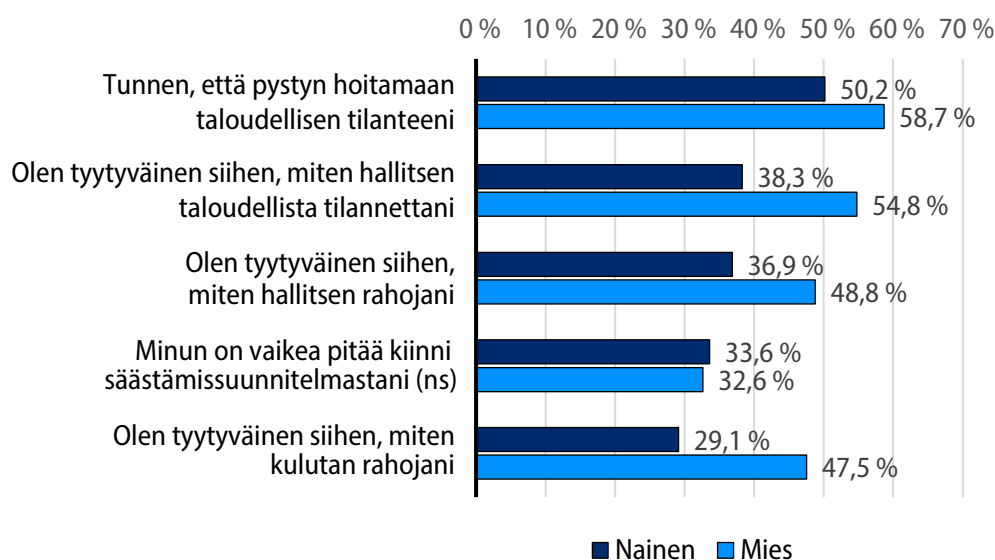
4 Taloudellinen tilanne ja taloudellinen hyvinvointi

Taloudellinen hyvinvointi tarkoittaa subjektiivista arviointia omasta taloudellisesta tilanteesta ja mahdollisuudesta täyttää nykyiset taloudelliset tarpeet sekä saavuttaa omia taloudellisia tavoitteita tulevaisuudessa (Aubrey et al., 2022; Ranta et al., 2024). Taloudellisen hyvinvoinnin tarkastelu antaa kokonaisvaltaisemman kuvan yksilön taloudesta verrattuna ainoastaan objektiivisten mittareiden kuten tulojen, säästöjen tai velan tarkasteluun (Bashir & Qureshi, 2022; Ranta et al., 2024). Taloudellisen hyvinvoinnin ulottuvuuksista (Sorgente & Lanz, 2019) keskityimme oman talouden hallintaan ja vertaisvertailuun eli arvioihin, kuinka tyytyväisiä vastaajat olivat omaan taloudenhallintaansa ja kuinka he kokivat taloudellisen tilanteensa suhteessa ystäviinsä.

4.1 Oman talouden hallinta

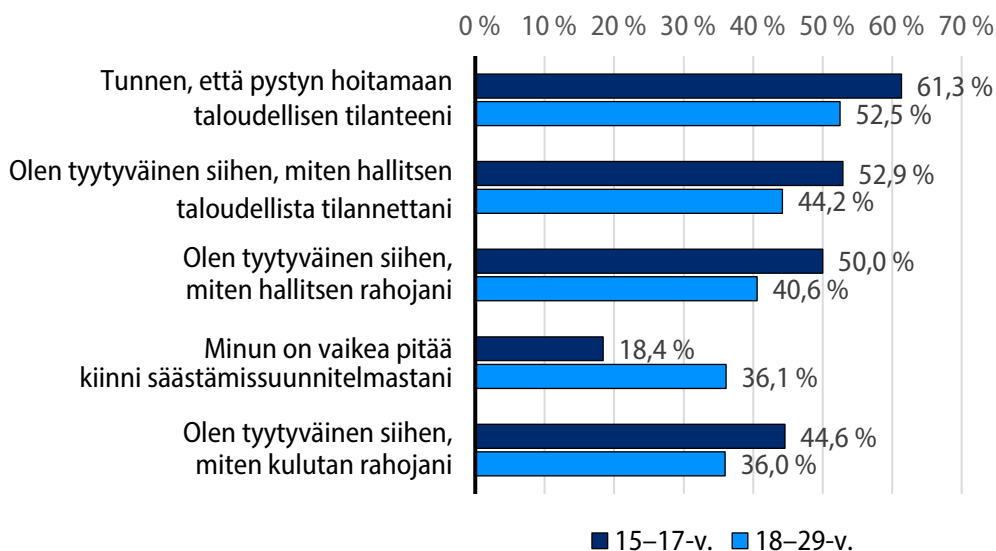
Vaikka nuoret miehet raportoivat kokeneensa ikäisiään naisia enemmän taloudellisia pettymyksiä ja nuorten naisten talousosaaminen oli miehiä parempaa, kokivat nuoret miehet taloudellisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin nuoret naiset. Nuorista miehistä lähes 60 % oli tyytyväisiä siihen, miten he pystyivät hoitamaan taloudellisen tilanteensa. Nuorista naisista noin puolet koki näin. Noin puolet nuorista miehistä oli tyytyväisiä kulutukseensa ja siihen, miten he pystyvät hallitsemaan talouttaan ja rahojaan. Nuorista naisista noin 40 % oli tyytyväisiä siihen, miten he hallitsevat taloudellista tilannettaan ja rahojaan. Vain vajaa kolmannes nuorista naisista oli tyytyväisiä siihen, miten he kuluttavat rahojaan. Noin kolmannes sekä mies- että naisvastaajista koki vaikeaksi pitää kiinni säästösuunnitelmistaan.

Kuvio 18. Oman talouden hallinta sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

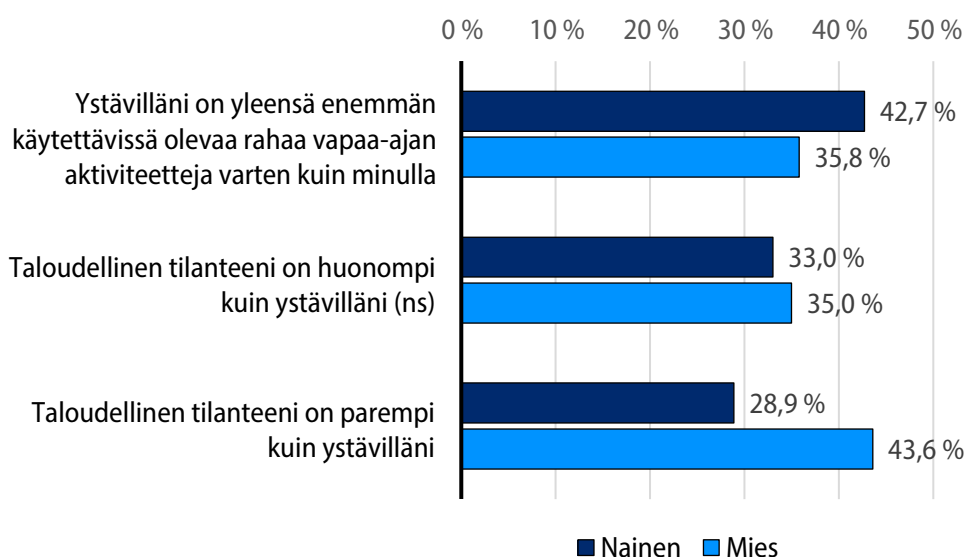
Myös ikäryhmien välillä löytyi merkitseviä eroja tyytyväisyydessä oman talouden hallintaan. 15–17-vuotiaat nuoret olivat pääsääntöisesti tyytyväisempiä taloudenhallintaansa kuin 18–29-vuotiaat nuoret aikuiset. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että täysi-ikäisistä nuorista suurin osa asuu jo omassa taloudessaan ja joutuu elättämään itsensä. Omassa taloudessa asuville ja kaikista tuloistaan ja menoistaan itse huolehtiville nuorille aikuisille taloudenhallinta on luonnollisesti haastavampaa kuin kotona asuville teini-ikäisille. Alle 18-vuotiaiden vanhemmat tai huoltajat useimmiten huolehtivat kotitalouden isoista menoista ja yleensä myös suurimman osan nuoren henkilökohtaisista kulutustarpeista. Näin ollen useimpien nuorten oma taloudenhallinta koskee melko pieniä tuloja ja menoja.

Kuvio 19. Oman talouden hallinta ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

4.2 Oma taloudellinen tilanne suhteessa muihin

Nuorista naisista noin 40 % koki, että heillä on vähemmän rahaa käytettävissä vapaa-ajan harrastuksiinsa kuin mitä heidän ystävillään on. Nuorista miehistä näin ajatteli yli kolmannes. Nuorista miehistä vastaavasti yli 40 % koki oman taloudellisen tilanteensa paremmaksi kuin ystävillään. Nuorista naisista näin ajatteli vain vajaa kolmannes. Noin kolmannes vastaajista koki, että heidän taloudellinen tilanteensa on huonompi kuin ystävillään. Sukupuolten välillä ei ollut tilastollisesti merkitseviä eroja tämän väittämän osalta.

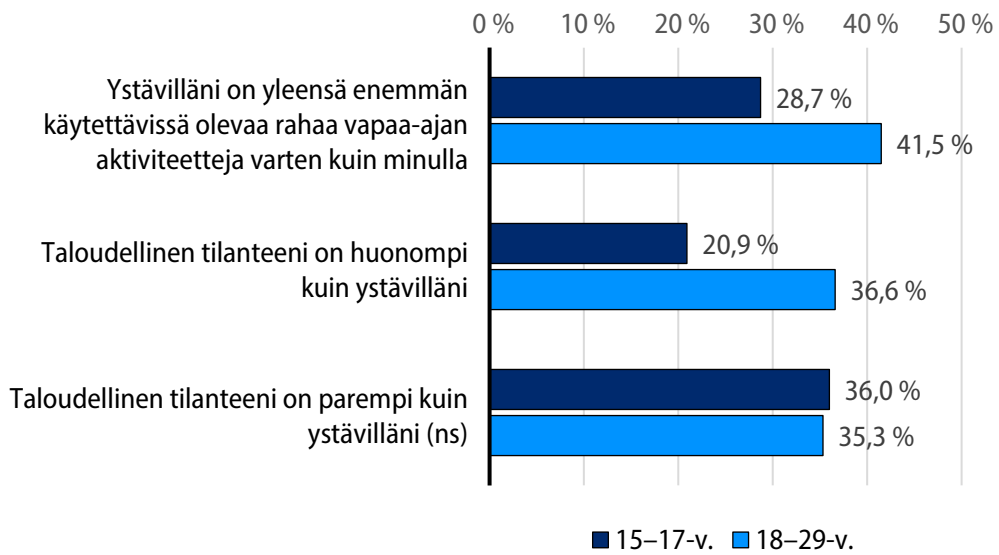
Kuvio 20. Oma taloudellinen tilanne suhteessa muihin sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Täysi-ikäiset vastaajat olivat myös tyytymättömämpiä taloudelliseen tilanteeseensa ystäviinsä verrattuna kuin alle 18-vuotiaat vastaajat. Yli 40 % 18–29-vuotiaista koki, että heillä oli vähemmän rahaa vapaa-aikana käytettäväksi kuin heidän ystävillään. Vastaavasti alle kolmannes 15–17-vuotiaista koki näin. Noin 37 % täysi-ikäisistä nuorista oli sitä mieltä, että heidän taloudellinen tilanteensa on huonompi kuin heidän ystävillään, kun alle 18-vuotiaista näin koki vain viidennes. Toisaalta taloutensa ystäviään paremmaksi arvioi molempien ikäryhmien vastaajista hieman yli kolmannes.

Kuvio 21. Oma taloudellinen tilanne suhteessa muihin ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

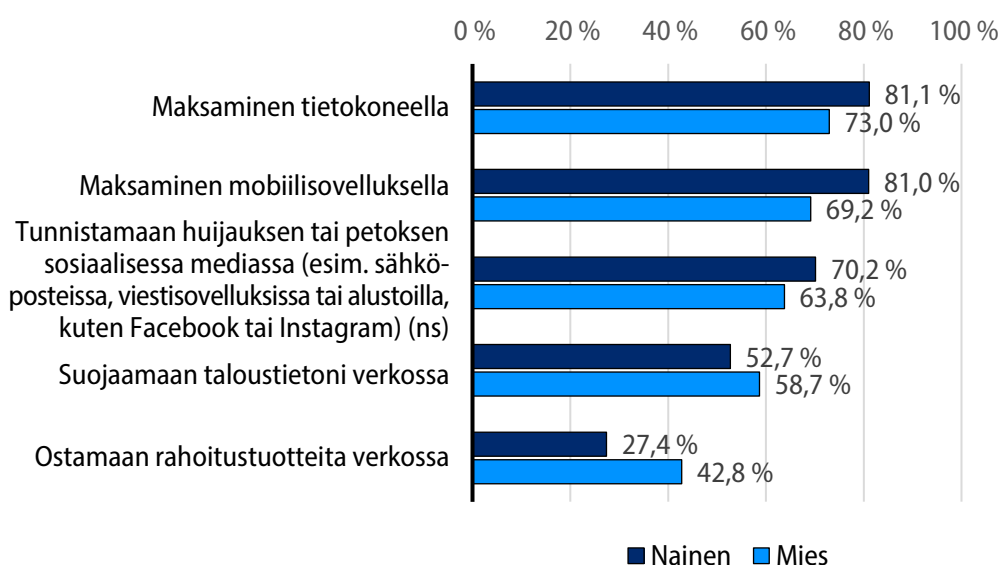
Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa.

5 Nuorten digitaalinen taloudellinen käyttäytyminen

5.1 Luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseen

Digitaalisen taloudellisen tietämyksen lisäksi tutkimme nuorten luottamusta omaan digitaaliseen talousosaamiseensa. Tämä tarkastelu tarjoaa digitaalisen taloudellisen tietämyksen rinnalla kokonaisvaltaisemman kuvan nuorten digitaalisesta talousosaamisesta. Myös aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että luottamusta omaan digitaalisiin taloustaitoihin ennustaa digitaalisten teknologioiden käyttö raha-asioissa (Shiau ym., 2020). Nuorista naisista noin 80 % koki osaavansa maksaa tietokoneella tai mobiilisovelluksella jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti. Nuorista miehistä näin koki yli 70 %. Sen sijaan nuorista miehistä 60 % uskoi kykenevänsä suojaamaan taloustietonsa verkossa jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti, kun naisista puolet koki samoin. Nuorista miehistä yli 40 % koki kykenevänsä ostamaan rahoitustuotteita verkosta jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti. Nuorista naisista näin koki vain vajaa kolmannes. Kaikista vastaajista noin 70 % koki osaavansa tunnistaa huijauksen tai petoksen sosiaalisessa mediassa. Sukupuolten välillä ei ollut merkitseviä keskiarvoeroja vastauksissa tämän väittämän osalta.

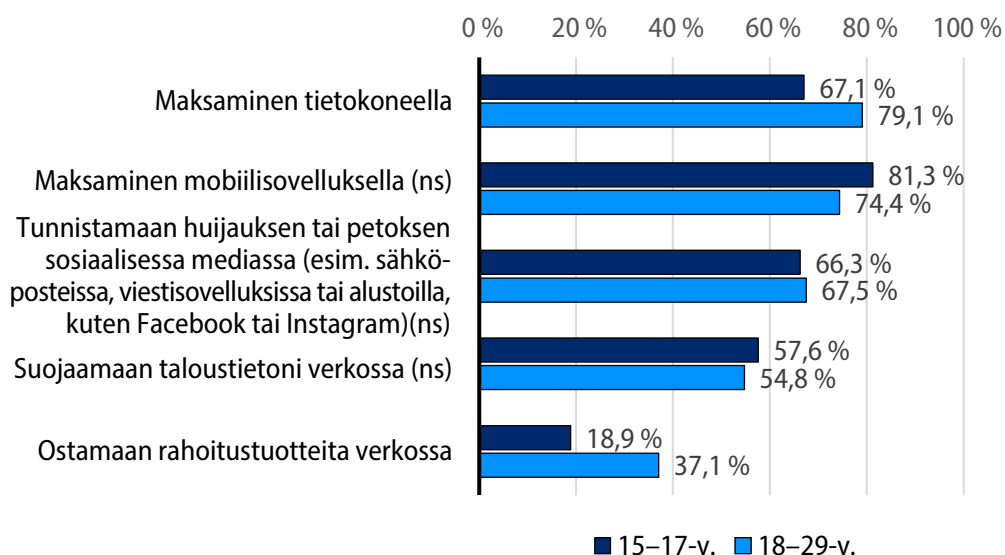
Kuvio 22. Luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseen sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Noin 80 % 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista koki osaavansa maksaa tietokoneella jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti. 15–17-vuotiaista nuorista näin koki lähes 70 %. Vastaavasti alle 18-vuotiaista noin 80 % uskoi osaavansa maksaa mobiilisovelluksella jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti, kun 18–29-vuotiaista näin koki yli 70 %. Lähes 40 % 18–29-vuotiaista raportoi osaavansa maksaa tietokoneella jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti, kun 15–17-vuotiaista näin koki vain 20 %. Tämä ero on ymmärrettävä, sillä 15–17-vuotiaat kuuluvat pääsääntöisesti vanhempiensa talouteen, eikä heillä yleensä ole yhtä paljon omia tuloja tai varallisuutta käytettävänä sijoitettavaksi kuin täysi-ikäisillä nuorilla. Lisäksi alle 18-vuotiaat nuoret ovat kasvaneet mobiililaitteiden käyttäjiksi lapsesta asti ja he hoitavat ostoksensa ja muut raha-asiansa tyypillisesti älypuhelimien avulla (Nyrhinen ym., 2024). Muiden oman digitaalisen talousosaamisen luottamusta mittaavien väittämien suhteen ei löytynyt merkitseviä eroja ikäryhmien välillä.

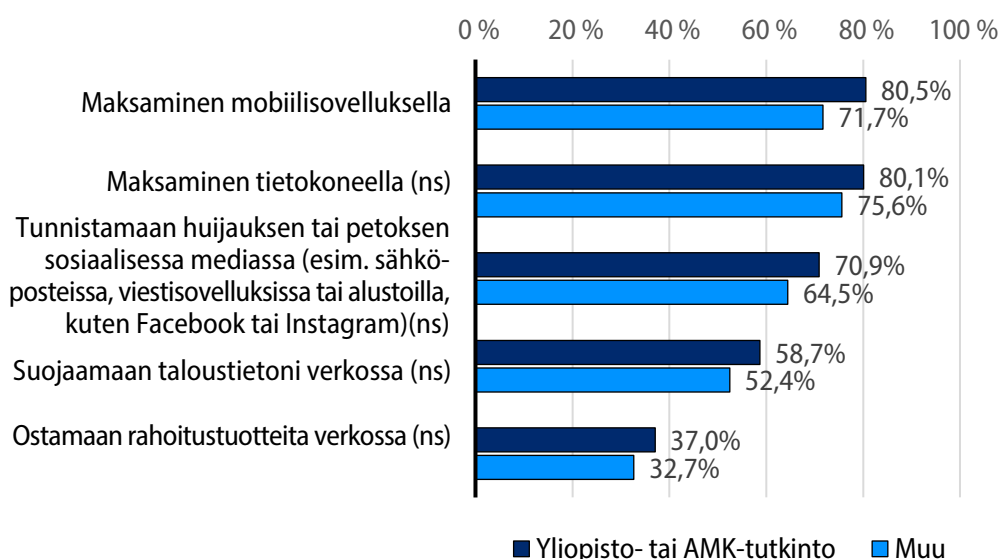
Kuvio 23. Luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseen ikäryhmittäin (% jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Perhetausta selitti luottamusta omaan osaamiseen mobiilisovelluksella maksamisessa ja koettua osaamista tunnistaa huijaus tai petos sosiaalisessa mediassa. Niistä vastaajista, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, noin 80 % koki osaavansa maksaa mobiilisovelluksella jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti. Muista vastaajista näin koki 70 %. Vastaajista ne, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, noin 70 % uskoi tunnistavansa huijauksen tai petoksen sosiaalisessa mediassa. Muista vastaajista näin ajatteli vajaat 65 %. Korkeammin koulutetun vanhemman koulutus ei selittänyt muita luottamusta omaa digitaalista talousosaamista mittaavia väittämiä.

Kuvio 24. Luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseen korkeammin koulutetun vanhemman koulutuksen mukaan (% jokseenkin tai erittäin hyvin/helposti)

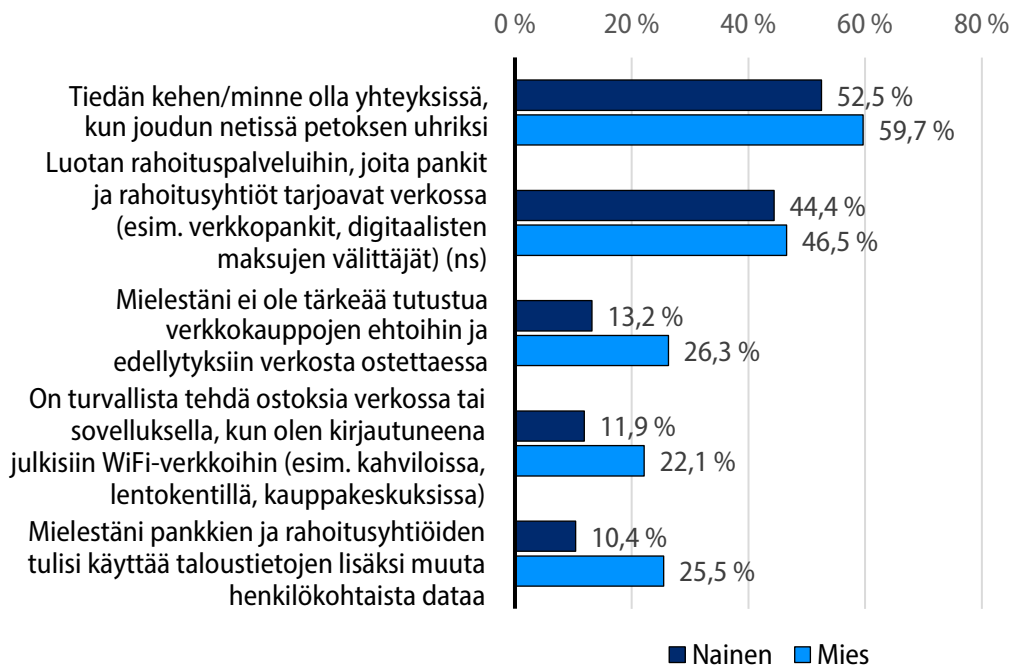

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

5.2 Asenteita ja käsityksiä tietosuojaa ja -turvaa kohtaan

Pääsääntöisesti nuorilla oli paikkansa pitäviä käsityksiä tietosuojasta ja -turvasta. Nämä tulokset olivat linjassa aiempaan aikuisväestölle tehtyyn tutkimukseen nähden (Kalmi ym., 2023). Nuorista miehistä noin 60 % koki tietävänsä minne tai kehen olla yhteyksissä, jos joutuu netissä petoksen uhriksi. Naisista näin koki noin puolet. Vajaat puolet vastaajista luotti rahoituspalveluihin, joita pankit ja rahoitusyhtiöt tarjoavat verkossa. Sukupuolten välillä ei ollut merkitseviä keskiarvoeroja tämän väittämän osalta. Suurin osa vastaajista suhtautui tietosuojaan vakavasti, joskin miehistä noin neljännes ajatteli, ettei ole tärkeää tutustua verkkokauppojen ehtoihin tai edellytyksiin ja että pankkien ja rahoitusyhtiöiden tulisi käyttää taloustietojen lisäksi myös muuta henkilökohtaista dataa. Noin viidennes miehistä ajatteli, että on turvallista tehdä ostoksia verkossa, kun on kirjautunut julkisiin WiFi-verkkoihin. Vain noin kymmenes naisista oli samaa mieltä näiden väittämien kanssa. Erot sukupuolten välillä olivat tilastollisesti merkitseviä.

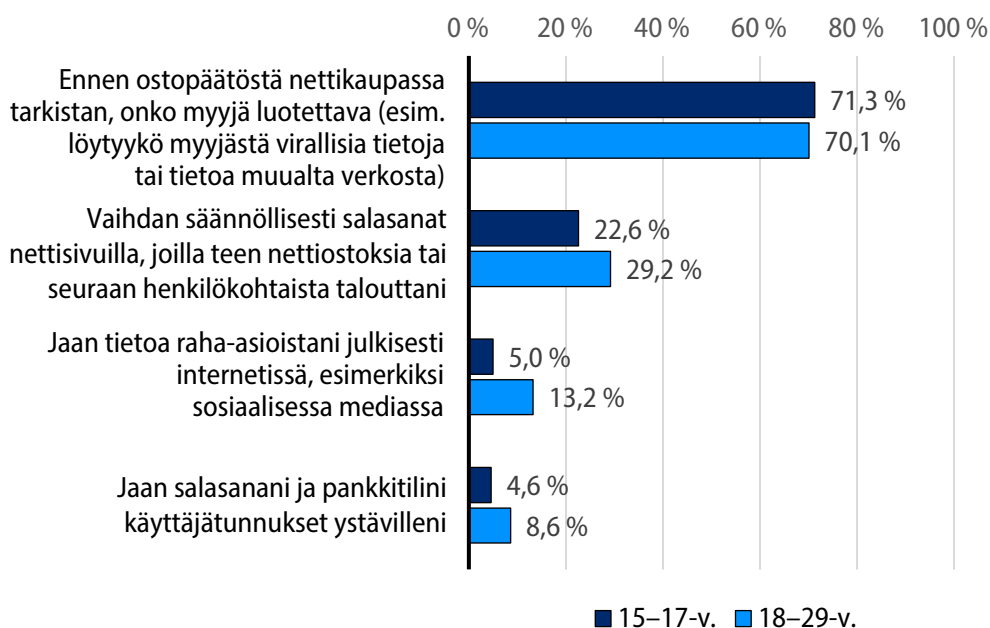
Kuvio 25. Asenteita ja käsityksiä tietoturvaan ja -suojaan liittyen sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Noin viidennes 18–29-vuotiaista nuorista oli sitä mieltä, ettei ole tärkeää tutustua verkkokauppojen ehtoihin tai edellytyksiin ja että on turvallista tehdä ostoksia verkossa, kun on kirjautunut julkisiin WiFi-verkkoihin. Vain noin kymmenes 15–17-vuotiaista nuorista aikuisista ajatteli näin. Noin viidennes 15–17-vuotiaista ja vajaa viidennes 18–29-vuotiaista koki, että pankkien ja rahoitusyhtiöiden tulisi käyttää taloustietojen lisäksi myös muuta henkilökohtaista dataa.

Kuvio 26. Asenteita ja käsityksiä tietoturvaan ja -suojaan liittyen ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Noin puolet vastaajista, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, luotti rahoituspalveluihin, joita pankit ja rahoitusyhtiöt tarjoavat verkossa. Muista vastaajista näin ajatteli noin 40 %. Vain noin 14 % niistä vastaajista, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, ajatteli, että on turvallista tehdä ostoksia verkossa, kun on kirjautunut julkisiin WiFi-verkkoihin. Muista vastaajista näin ajatteli lähes viidennes.

Kuvio 27. Asenteita ja käsityksiä tietoturvaan- ja suojaan liittyen korkeammin koulutetun vanhemman koulutuksen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

5.3 Tietoturva- ja tietosuojakäytännöt

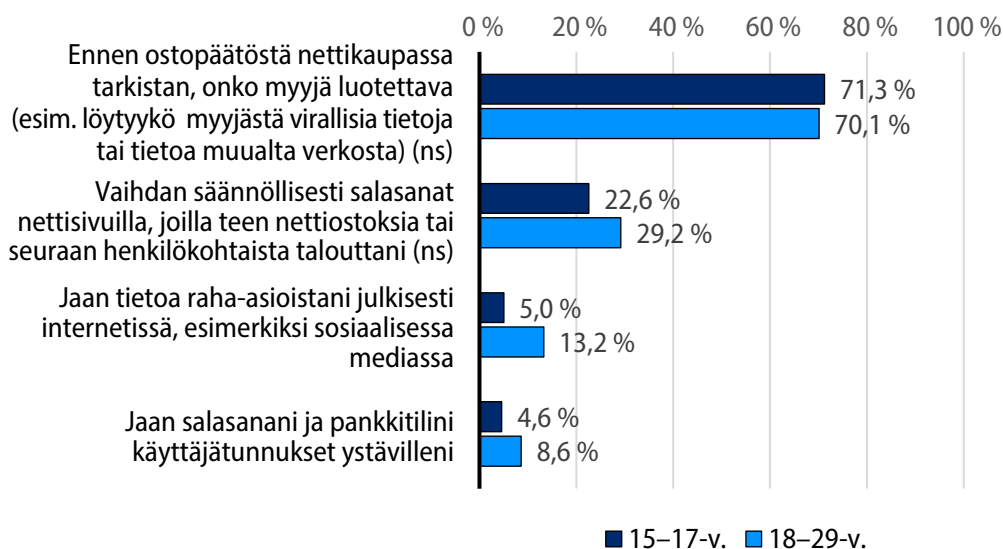
Myös tietoturva- ja tietosuojakäytännöt olivat nuorilla pääsääntöisesti hyvin hallussa. Näiltäkin osin tulokset olivat linjassa aikaisempaan aikuisväestölle tehdyn tutkimukseen nähden (Kalmi ym., 2023). Nuorista naisista lähes 80 % tarkasti myyjän luotettavuuden ennen kuin osti verkosta. Miehistä näin menetteli vain 60 %. Nuorista miehistä viidennes jakoi tietoa raha-asioistaan julkisesti Internetissä ja kymmenes jakoi salasanojaan tai pankkitiliensä tunnuksia muille. Nuorista naisista näin teki vain harva. Sen sijaan noin kolmannes nuorista miehistä vaihtoi säännöllisesti salasanansa verkkosivuilla, jotka liittyivät heidän talouteensa. Nuorista naisista näin teki vain noin viidennes.

Kuvio 28. Tietoturva ja -suojakäytännöt sukupuolen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Noin joka kymmenes 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista jakoi tietoa raha-asioistaan julkisesti Internetissä ja salanojaan tai pankkitiliensä tunnuksia ystävilleen. 15–17-vuotiaista nuorista näin teki vain harva. Noin kolmannes 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista vaihtoi säännöllisesti salasanat verkkosivuilla, jotka liittyvät raha-asioihin. 15–17-vuotiaista nuorista näin menetteli yli viidennes. Muiden tietoturva- ja -suojakäytäntöjen osalta ei löytynyt merkitseviä eroja ikäryhmien välillä.

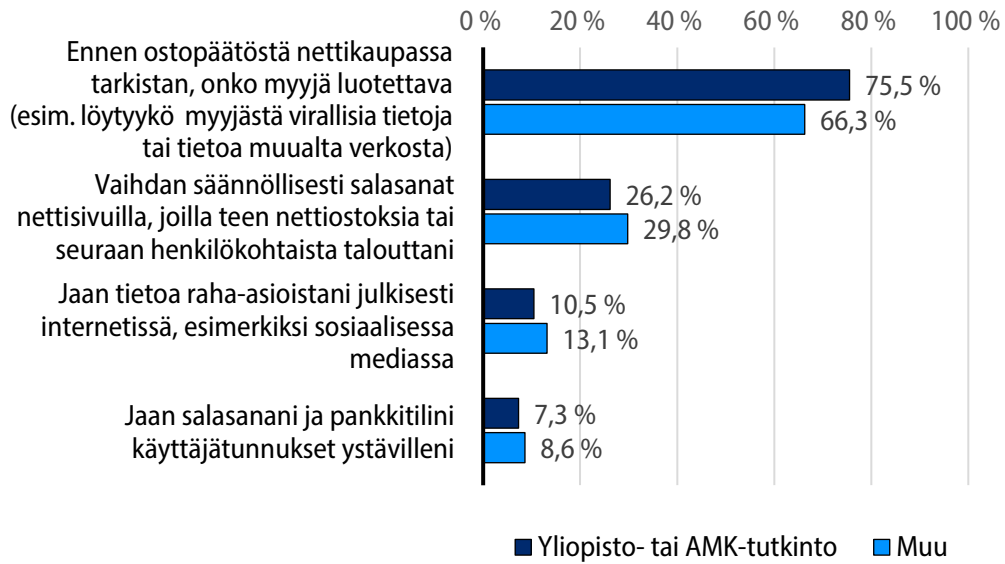
Kuvio 29. Tietoturva- ja -suojauskäytännöt ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

Korkeammin koulutetun vanhemman koulutus selitti tietoturva ja -suojauskäytäntöjä merkitsevästi. Ne vastaajat, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon, suhtautuivat tietoturvaan ja -suojaan tarkemmin, vaikka erot olivat pieniä. Sen sijaan niistä vastaajista, joiden korkeammin koulutetun vanhemman koulutus oli muu kuin yliopisto- tai ammattikorkeakoulu, noin kolmannes vaihtoi säännöllisesti salasana verkkosivustoilla, jotka liittyvät raha-asioihin. Niistä vastaajista, joiden korkeammin koulutettu vanhempi oli suorittanut yliopisto- tai ammattikorkeakoulututkinnon noin neljännes toimi näin.

Kuvio 30. Tietoturva ja -suojakäytännöt korkeammin koulutetun vanhemman koulutuksen mukaan (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

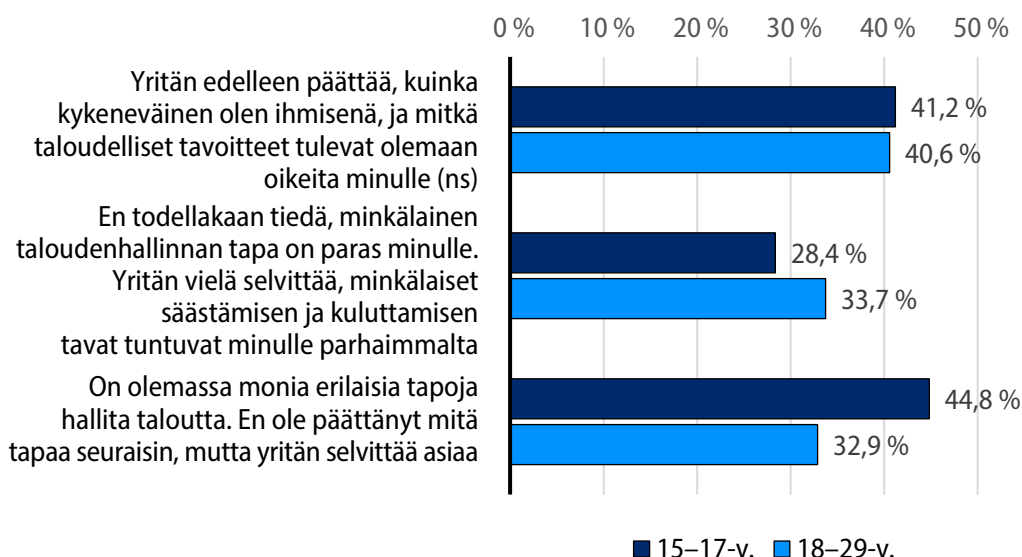
6 Taloudellinen identiteetti

Lopuksi tarkastelemme tutkittujen nuorten ja nuorten aikuisten taloudellista identiteettiä. Taloudellisen identiteetin käsite (Shim et al. 2013; Serido et al. 2022; Wilska & Nyrhinen, 2023) on kehitetty Marcia'n psykologisen teorian (1966) mukaisesti nuorten aikuisten elämänvaiheen neljästä identiteettitilasta talouden kontekstissa (saavutettu, etsijän identiteetti eli moratoria, lainattu eli omaksuttu ja epäselvä identiteetti). Saavutettu identiteetti (engl. Achieved) tarkoittaa, että on löytänyt tavan hallita talouttaan tutkittuaan erilaisia vaihtoehtoja. Selkiintymätön identiteetti (engl. Diffused) taas viittaa siihen, ettei ole ajatellut talousasioita tai ole huolissaan omasta taloudestaan. Lainattu eli omaksuttu identiteetti (engl. Foreclosed) tarkoittaa, että on omaksunut valmiin tavan hallita talouttaan, esimerkiksi vanhempien tai perheen käytäntöjä seuraten ilman, että on harkinnut muita vaihtoehtoja. Identiteetin etsintä (engl. Moratorium) viittaa taas siihen, että on aktiivisesti tutkinut monia taloudenhallinnan tapoja, muttei ole vielä sitoutunut yhteenkään niistä (Shim et al. 2013; Serido et al. 2022; Wilska & Nyrhinen, 2023). Vaikka yksilön identiteetti muovautuu läpi elämän, on nuoruuden taloudellisen identiteetin havaittu ennustavan aikuisiän taloudellista identiteettiä (Serido et al., 2022) ja esimerkiksi saavutetun taloudellisen identiteetin on osoitettu ennustavan sijoittamista ja säästämistä (Wilska & Nyrhinen, 2023).

6.1 Taloudellisen identiteetin etsintä

Yli 40 % vastaajista yritti edelleen päättää, kuinka osaavia he ovat taloudellisesti ja mitkä taloudelliset tavoitteet ovat heille sopivia. Kiinnostavasti 15–17-vuotiaiden nuorten ja 18–29-vuotiaiden nuorten aikuisten välillä ei ollut merkitseviä eroja. Yli kolmannes 18–29-vuotiaista koki, ettei tiedä, mikä on itselle sopivin talouden hallinnan tapa. Samoin ajatteli vajaa kolmannes 15–17-vuotiaista. Vastaavasti lähes 45 % 15–17-vuotiaista koki selvittelevänsä vielä tapaa hallita omaa talouttaan. Samoin koki 18–29-vuotiaista noin kolmannes.

Kuvio 31. Taloudellisen identiteetin etsintä ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

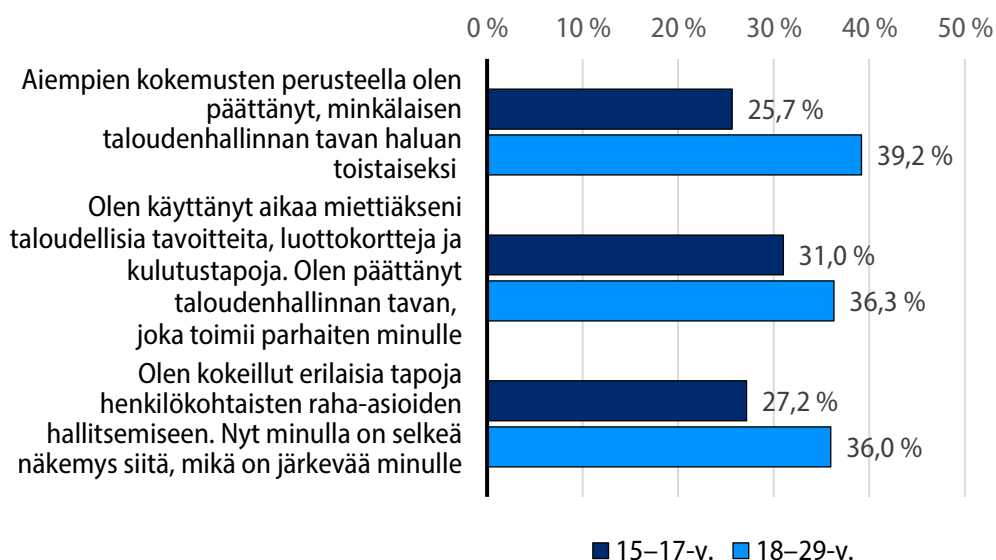

Huom. ns = ryhmien välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja keskiarvoissa

6.2 Saavutettu taloudellinen identiteetti

Lähes 40 % 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista koki saavuttaneensa taloudellisen identiteettinsä. Vain noin kolmannes 15–17-vuotiaista nuorista koki miettineensä taloudellisia tavoitteitaan, luottokortteja, kulutustaan ja oman talouden hallinnan tapojaan riittävästi ja sopivia vaihtoehtoja arvioiden. Lisäksi vain noin viidennes 15–17-vuotiaista koki, että on pystynyt aikaisempien kokemustensa perusteella päättämään itselleen sopivimman taloudenhallinnan tavan.

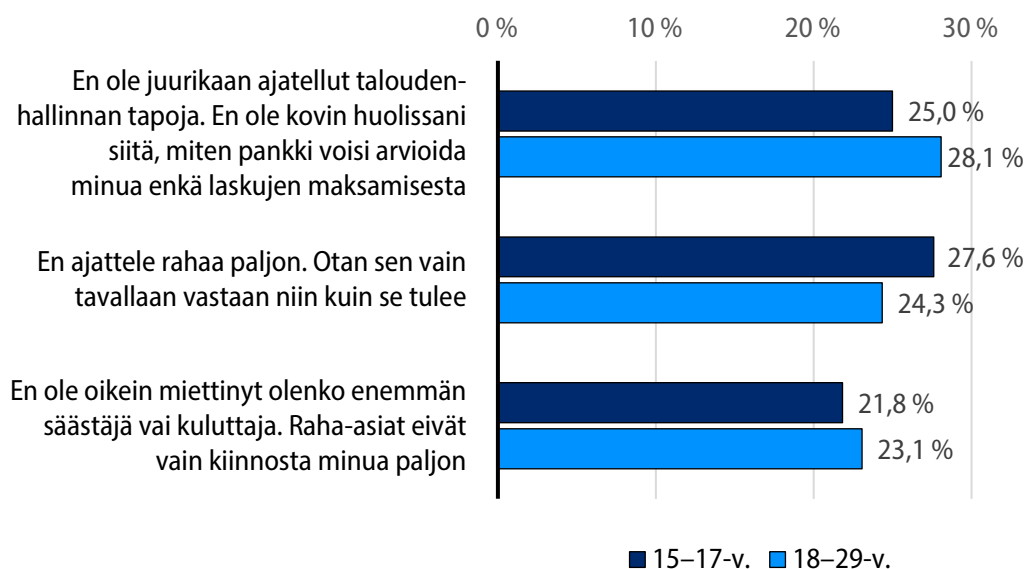
Kuvio 32. Saavutettu taloudellinen identiteetti ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

6.3 Selkiintymätön taloudellinen identiteetti

Vaikka useat nuoret etsivät edelleen taloudellista identiteettiään, suurin osa vastaajista oli kuitenkin ajatellut taloushallinnan tapoja ja raha-asioita. Silti vajaa kolmannes 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista ja neljännes 15–17-vuotiaista nuorista ilmoitti, ettei ole juurikaan ajatellut taloushallinnan tapojaan. Lähes kolmannes 15–17-vuotiaista koki, ettei ajatellut rahaa paljonkaan. Lähes neljännes 18–29-vuotiaista koki samoin. Yli viidennes vastaajista myös ilmoitti, etteivät raha-asiat kiinnostaneet heitä.

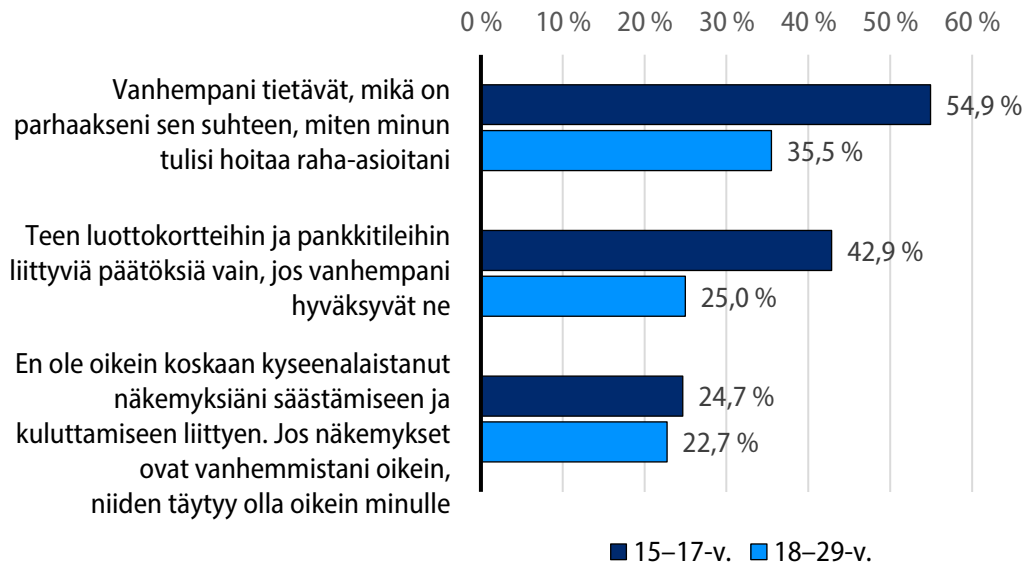
Kuvio 33. Selkiintymätön taloudellinen identiteetti ikäryhmittäin (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

6.4 Lainattu eli omaksuttu taloudellinen identiteetti

Yli puolet 15–17-vuotiaista nuorista luotti vanhempiensa neuvoihin sen suhteen, mikä olisi heille paras tapa hoitaa omat raha-asiansa. 18–29-vuotiaista nuorista aikuisista näin ajatteli vajaa 40 %. Yli 40 % 15–17-vuotiaista teki luottokortteihinsa liittyviä päätöksiä vain, jos heidän vanhempansa hyväksyivät ne. Tämä tulos on ymmärrettävä alaikäisillä vastaajilla, jotka yleensä kuuluvat vanhempiensa kotitalouteen. Silti jopa neljännes 18–29-vuotiaista ajatteli samoin, eli myös monet täysi-ikäiset nuoret turvautuvat vanhempiinsa luottokorttiostoksiin liittyvissä päätöksissä. Noin neljännes 15–17-vuotiaista koki, ettei ole koskaan kyseenalaistanut näkemyksiään säästämiseen ja kuluttamiseen liittyen ja että oli omaksunut näkemyksensä raha-asioihin vanhemmiltaan. 18–29-vuotiaista näin ajatteli yli viidennes.

Kuvio 34. Lainattu eli omaksuttu taloudellinen identiteetti (% jokseenkin tai täysin samaa mieltä)

7 Yhteenveto

Tässä tutkimuksessa selvitimme suomalaisten 15–29-vuotiaiden nuorten ja nuorten aikuisten talousosaamista eli taloudellista tietämystä ja taloudellista käyttäytymistä, taloudellista itseluottamusta ja taloudellista hyvinvointia. Tutkimme myös digitaalista talousosaamista, taloudellista identiteettiä, rahapelien pelaamista ja kryptovarojen ostamista. Selvitys on ensimmäinen laatuaan. Sen tulokset osoittivat, että suomalaisten nuorten talousosaaminen on hyvää, mutta nuorten keskuudessa on huomionarvoisia eroja. Koulutus ja perhetausta olivat keskeisiä selittäjiä nuorten talousosaamiselle. Oma ja vanhempien korkeampi koulutustaso oli positiivisesti yhteydessä hyvään taloudelliseen tietämukseen ja digitaaliseen taloudelliseen tietämukseen. Toisaalta lapsuudenkodin vähävaraisuus oli osittain yhteydessä hyvään taloudelliseen tietämukseen, erityisesti talousongelmiin liittyen, mikä voi johtua siitä, että vähävaraisissa perheissä on todennäköisesti enemmän keskustelua rahan riittävyyteen ja velkojen maksuun liittyen kuin keskituloisissa ja varakkaissa perheissä.

Nuorten naisten talousosaaminen oli hieman parempaa kuin miesten. Merkille pantavaa on kuitenkin se, että nuoret miehet kokivat taloudellisen hyvinvointinsa paremmaksi kuin naiset. Lisäksi nuoret miehet ilmoittivat säästävänsä ja sijoittavansa selvästi enemmän kuin naiset. Toisaalta miehillä oli enemmän kokemuksia taloudellisista epäonnistumisista, kuten huonoista sijoitus- ja ostopäätöksiä sekä huijatuksi tulemista verkko-ostoksissa ja sijoituksissa. Tämä selittyy osaksi sillä, että miehet sijoittavat naisia enemmän, mutta myös taipumus ottaa riskejä lisää alttiutta myös taloudellisille epäonnistumisille.

Selvitys osoitti myös, että noin kolmannes nuorista pelaa rahapelejä vähintään viikoittain. Ongelmalliseksi rahapelaamisensa kokee noin kymmenesosa nuorista, ja alle 18-vuotiaistakin pieni osa. Nuoret miehet pelasivat enemmän kuin naiset, ja heillä oli myös enemmän ongelmia pelaamisen suhteen. Rahapelaaminen ja koettu rahapeliongelma ennustivat kryptovarojen ostamista. Tämä tulos osoittaa, että korkean riskin kryptosijoittaminen muistuttaa luonteeltaan rahapelaamista. Lisäksi kryptovarioihin sijoittaneet ovat muita todennäköisemmin kokeneet tulleensa huijatuksi sijoituksissa tai tehneensä huonoja sijoituspäätöksiä.

Kyselyn perusteella nuoret osasivat hoitaa talousasioitaan digitaalisissa ympäristöissä melko hyvin, mutta osa vastaajista suhtautui tietosuoja ja -turva-asioihin välinpitämättömästi. Tämä välinpitämättömyys korostui jonkin verran nuorilla miehillä. Korkeasti koulutetuilla nuorilla aikuisilla oli parempi luottamus omaan digitaaliseen talousosaamiseensa. Vastaavasti 15–17-vuotiaat nuoret aikuiset huolehtivat tietoturvastaan ja -suojustaan jossain määrin 18–29-vuotiaita nuoria paremmin.

Tämän selvityksen tulokset tuovat paljon uutta tietoa nuorten talousosaamisesta. Tietoa on tarkoitus hyödyntää laajasti talousosaamisen strategian toteutuksessa ja nuorten talousosaamisen edistämistyössä eri toimijoiden keskuudessa. Lisäksi selvitys tuotti kansainvälistä vertailukelpoista aineistoa nuorten talousosaamisesta. Tutkimusaineiston jatkoanalyysillä pyritään tulevaisuudessa löytämään syitä ja selityksiä tässä raportissa esitetyille kuvaileville tuloksille. Tuloksia julkaistaan kansainvälisissä ja kotimaisissa tieteellisissä julkaisuissa ja konferensseissa. Jotta nuorten talousosaamisen kehittymistä voidaan seurata luotettavasti, tarvitaan uusintakyselyjä säännöllisin väliajoin.

Liite 1. Otos

		Aineisto	Väestö
Ikäryhmä	15–17-v.	15 %	20 %
	18–24-v.	45 %	45 %
	25–29-v.	40 %	35 %
Sukupuoli	Mies	45 %	50 %
	Nainen	54 %	50 %
	Muu	1 %	-
Suuralue	Uusimaa	29 %	33 %
	Varsinais-Suomi	8 %	9 %
	Satakunta	3 %	3 %
	Kanta-Häme	4 %	3 %
	Pirkanmaa	10 %	11 %
	Päijät-Häme	4 %	3 %
	Kymenlaakso	2 %	2 %
	Etelä-Karjala	3 %	2 %
	Etelä-Savo	2 %	2 %
	Pohjois-Savo	5 %	4 %
	Pohjois-Karjala	3 %	3 %
	Keski-Suomi	6 %	5 %
	Etelä-Pohjanmaa	4 %	3 %
	Pohjanmaa	2 %	3 %
	Keski-Pohjanmaa	2 %	1 %
	Pohjois-Pohjanmaa	10 %	8 %
	Kainuu	2 %	1 %
	Lappi	2 %	3 %

Liite 2. Kyselylomake

Taloudellinen tietämys

1. Oletetaan, että laitat 100 € säästöttilille, jolla on taattu 2 prosentin vuosikorko. Et laita tai nosta rahaa tältä tililtä. Kuinka paljon tililläsi on rahaa 5 vuoden päästä, kun tilille on maksettu korko? Oleta, ettei tuotosta tarvitse maksaa veroa eikä tiliin liity muita maksuja.
 - Enemmän kuin 102 e
 - Tasan 102 e
 - Vähemmän kuin 102 e
 - Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla
2. Oletetaan, että laitat tänään rahaa pankkitilille, jolla on taattu 1 prosentin vuosikorko. Vuotuinen inflaatio on 2 prosenttia, etkä laita tai nosta rahaa tältä tililtä vuoden aikana. Kuinka paljon pystyt ostamaan tilille tallettamillasi rahoilla vuoden päästä?
 - Enemmän kuin tänään
 - Tasan saman verran
 - Vähemmän kuin tänään
 - Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla
3. Pitääkö seuraava väittämä paikkansa: *“Sijoittamalla yhteen yritykseen saadaan yleensä varmempi tuotto kuin sijoittamalla rahastoihin.”*
 - Kyllä
 - Ei
 - Kysymykseen on mahdotonta vastata annetuilla tiedoilla.

Ovatko seuraavat väittämät tosia vai epätosia? (kyllä/ei):

4. Korkean tuoton sijoituksessa on usein myös korkea riski.
5. Kun yleinen korkotasoa nousee, myös joukkolainojen arvo/tuotto nousee.
6. Luottokorttimaksuista ei tarvitse maksaa korkoa, jos maksaa luottokorttiyhtiön asettaman minimierän.

7. Voit saada maksuhäiriömerkinnän välittömästi, jos et maksa laskua eräpäivään mennessä.
8. Maksuhäiriömerkintä voi hankaloittaa vuokra-asunnon löytämistä.
9. Vakuutusmaksu nousee, jos vakuutuksenottaja valitsee korkeamman omavastuun.
10. Henkivakuutusta voidaan käyttää myös säästämistarkoituksiin.
11. Julkisesti verkossa jakaamani henkilökohtaista dataani (esim. evästeet, lomaketiedot), voidaan käyttää kohdennettuun mainontaan tai rahoitustarjouksiin.
12. Kryptovaluutat (esim. Bitcoin) ovat yhtälailla laillinen maksuväline Suomessa kuin setelit ja kolikot.
13. Jos en maksa takaisin verkossa ottamaani lainaa, se vaikuttaa vain mahdollisuuksiini tehdä digitaalisia sopimuksia tulevaisuudessa.

Digitaalinen taloudellinen käyttäytyminen

Arvioi, kuinka samaa tai erimielä olet seuraavien väittämien kanssa?

(1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä)

14. Jaan salasanani ja pankkitilini käyttäjätunnukset ystäväilleni.
15. Ennen ostopäätöstä nettikaupassa tarkistan, onko myyjä luotettava (esim. löytyykö myyjästä virallisia tietoja tai tietoa muualta verkosta).
16. Jaan tietoa raha-asioistani julkisesti internetissä, esimerkiksi sosiaalisessa mediassa.
17. Vaihdan säännöllisesti salasanat nettisivuilla, joilla teen nettiostoksia tai seuraan henkilökohtaista talouttani.
18. Tiedän kehen/minne olla yhteyksissä, kun joudun netissä petoksen uhriksi
19. On turvallista tehdä ostoksia verkossa tai sovelluksella, kun olen kirjautuneena julkisiin WiFi-verkkoihin (esim. kahviloissa, lentokentillä, kauppakeskuksissa)
20. Mielestäni ei ole tärkeää tutustua verkkokauppojen ehtoihin ja edellytyksiin verkosta ostettaessa.
21. Luotan rahoituspalveluihin, joita pankit ja rahoitusyhtiöt tarjoavat verkossa (esim. verkkopankit, digitaalisten maksujen välittäjät)
22. Mielestäni pankkien ja rahoitusyhtiöiden tulisi käyttää taloustietojen lisäksi muuta henkilökohtaista dataa (esim. sosiaalisesta mediasta) päättäessään lainan tai luoton myöntämisestä
23. Teen todennäköisemmin heräteostoksia verkossa kuin (fyysisissä) myymälöissä asioidessani

24. On helpompi seurata kulutustani, kun maksan käteisellä kuin maksaessa digitaalisesti

Kuinka hyvin mielestäsi osaat tehdä seuraavat asiat (1=en lainkaan...5=erittäin hyvin/helposti):

25. Maksaminen mobiilisovelluksella
 26. Maksaminen tietokoneella
 27. Tunnistamaan huijauksen tai petoksen sosiaalisessa mediassa (esim. sähköposteissa, viestisovelluksissa tai alustoilla, kuten Facebook tai Instagram)
 28. Ostamaan rahoitustuotteita verkossa
 29. Suojaamaan taloustietoni verkossa

Rahapelaaminen

Rahapelejä ovat muun muassa arvontapelit kuten Lotto, rahapeliautomaatit, raaputusarvat, urheilu- ja hevospelit, vedonlyönti sekä internetissä pelattavat rahapelit.

30. Ajattele 12 viime kuukautta, kuinka usein pelasit rahapelejä?
 1) en lainkaan, 2) harvemmin kuin kerran kuukaudessa, 3) 1–3 kertaa kuukaudessa, 4) kerran viikossa, 5) päivittäin tai useita kertoja viikossa
 31. Kun ajattelet viimeksi kulunutta 12 kuukautta, kuinka usein sinusta on tuntunut, että rahapelaaminen saattaa olla sinulle ongelma?
 1) ei koskaan, 2) joskus, 3) useimmiten, 4) lähes aina

Säästäminen ja sijoittaminen

Oletko edellisen kahdentoista kuukauden aikana säästänyt seuraavilla tavoilla? Säästämisellä tarkoitamme sitä, että olet laittanut rahaa syrjään varmuuden vuoksi tai jotain tarkoitusta varten. Sillä, onko sinulla näitä varoja enää, ei ole merkitystä. (1=en lainkaan, 5=hyvin paljon)

32. Säästänyt rahaa kotona tai lompakossa
 33. Säästänyt rahaa käyttötilillä
 34. Säästänyt rahaa säästötilillä
 35. Antanut rahaa perheelleni, jotta he säästäisivät puolestasi
 36. Ostanut joukkovelkakirjoja
 37. Ostanut osakkeita
 38. Ostanut rahasto-osuuksia (ml. yksityinen eläkesäästäminen)

39. Ostanut kryptovaluuttoja
40. Asuntosäästäminen (ASP-tili)
41. Vaihtoehtoiset (kaikki muut sijoitukset paitsi perinteiset osake- ja korkosijoitukset. Esim. kiinteistöihin tai infrastruktuuriin sijoittavat rahastot sekä erilaiset strukturoidut sijoitustuotteet)

Kuka tai ketkä ovat vastuussa päätöksistä kotitaloutesi päivittäisestä rahankäytöstä (esim. laskujen maksaminen, ruoka- ja muut arjen ostokset)?
(1=aina, 5 = ei koskaan)

42. Minä yksin
43. Teen päätökset yhdessä jonkun toisen kanssa
44. Joku toinen tekee päätökset

Teetkö jotain seuraavista asioista huolehtiessasi omista tai kotitaloutesi raha-asioista? (Kyllä/Ei)

45. Teen suunnitelman tulojen ja menojen hallinnasta
46. Pidän kirjaa menoistani
47. Pidän laskujen maksamiseen ja päivittäiseen kulutukseen tarkoitettut rahat erillään toisistaan
48. Käytän erityistä digisovellusta (eli app) menojeni seurantaan
49. Asetan säännöllisesti toistuville laskuille automaattisen veloituksen

Arvioi, kuinka samaa tai erimielttä olet seuraavien väittämien kanssa?
(1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä)

50. Haen jännitystä sijoitusteni korkeasta tuotosta.
51. Mielestäni korkeat riskit ovat minulle mahdollisuus tehdä rahaa.
52. Tärkeintä sijoituksissani ovat korkeat tuotto-odotukset, vaikka se usein merkitsee isompaa riskiä.
53. Suunnittelen sijoitukseni pitkälle aikavälille sen sijaan, että tavoittelisin nopeita tuottoja.

Ostaminen ja maksaminen

54. Elämykset ovat minulle tärkeitä kulutuksessa.
55. Ihailen ihmisiä, joilla on kalliit asunnot, autot ja vaatteet.
56. Suunnittelen ostokseni huolellisesti etukäteen.
57. Tykkään hemmotella itseäni.
58. Pidän luksuksesta.

59. Vertailen hintoja tai tarjouksia.
60. Saan mielihyvää ostosten tekemisestä.
61. Seuraan säännöllisesti tulojani ja menoja.
62. Olisin onnellisempi, jos omistaisin hienompia tavaroita.
63. Olisin onnellisempi, jos minulla olisi paljon enemmän rahaa.

Maksutavat. Ota kantaa seuraaviin maksamista koskeviin väittämiin.
(1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

64. Maksan usein käteisellä (kolikot ja setelit)
65. Maksan usein pankkikortilla (ml.pankkikorttien mobiilisovellukset)
66. Maksan usein luottokortilla (ml. vanhempien kortti, luottokorttien mobiilisovellukset)
67. Maksan usein muulla mobiilisovelluksella (esim. MobilePay, ApplePay)
68. Teen usein In-App-maksuja peleissä tai sovelluksissa
69. Maksan usein osamaksulla (esim. laskun maksaminen erissä ml. verkkopalvelut kuten Klarna)
70. Otan usein kulutusluottoja (ml. ”pikavipit” ja kauppojen tarjoamat luotot)
71. Maksan useista palveluista kiinteitä kuukausimaksuja (esim. jäsenyydet mm. kuntosalit, suoratoistopalvelut mm. Netflix, Spotify, kestotilaukset)

Taloudellinen hyvinvointi

Arvioi, kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa. (1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä) (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

72. Olen tyytyväinen siihen, miten hallitsen rahojani.
73. Taloudellinen tilanteeni on parempi kuin ystäväilläni.
74. Olen tyytyväinen siihen, miten kulutan rahojani.
75. Taloudellinen tilanteeni on huonompi kuin ystäväilläni.
76. Tunnen, että pystyn hoitamaan taloudellisen tilanteeni.
77. Ystäväilläni on yleensä enemmän käytettävissä olevaa rahaa vapaa-ajan aktiviteetteja varten kuin minulla.
78. Olen tyytyväinen siihen, miten hallitsen taloudellista tilannettani.
79. Koen tulleetni huijatuksi verkko-ostoksia tehdessäni (esim. en ole saanut maksamaani tuotetta tai tuote ei ole vastannut kuvausta, enkä ole saanut hyvitystä)
80. Koen tulleetni sijoitushuijauksen uhriksi (esim. sijoittanut rahoja tekaistuun kohteeseen)

81. Koen tehneeni huonoja sijoituspäätöksiä (esim. sijoitukseni arvo on romahtanut merkittävästi)
82. Kadun usein tekemiäni ostopäätöksiä (esim. koen ostaneeni liian kalliin tai turhan tuotteen tai valinnut huonomman vaihtoehdon)
83. Minun on vaikea pitää kiinni säästämissuunnitelmastani esim. (en pysty säästämään niin paljain kuin haluaisin tai päädyn käyttämään säästöjäni arjen menoihin)
84. Mikä seuraavista väittämistä kuvaa parhaiten velkaantuneisuuttasi? Valitse tilannettasi parhaiten kuvaava vaihtoehto:
- Laskujen, maksu- ja/tai lainaerien maksaminen ei tuota minulle vaikeuksia ja pystyn säästämään rahaa.
 - Minulla ei ole vaikeuksia maksaa laskuja, maksu- ja/tai lainaeriä, mutta en pysty säästämään rahaa.
 - Laskujen, maksu- ja/tai lainaerien maksaminen on minulle jatkuvasti haastavaa.
 - Olen saanut maksukehotuksia ja joutunut maksamaan viivästyskorkoa, koska minulla ei ole ollut varaa maksaa laskuja, maksu- ja/tai lainaeriä ajallaan
 - Minulla on maksuhäiriömerkintä ja/tai olen joutunut ulosottoon.
85. Miten arvioit taloudellista tilannettasi
(1 = erittäin huono, 5 = erittäin hyvä)
86. Miten uskot oman taloutesi kehittyvän lähivuosina?
(1=hyvin huonosti, 5=erittäin hyvin)
87. Kuvittele, että sinulle tulisi tänään maksettavaksi lasku, joka olisi suuruudeltaan samansuuruinen kuin kuukauden nettotulosi. Pystyisitkö maksamaan sen ilman, että lainaisit rahaa tai pyytäisit perheeltäsi tai ystäviltäsi apua?
1=Varmasti pystyisin
2=Todennäköisesti pystyisin
3=Todennäköisesti en pystyisi
4=Varmasti en pystyisi
88. Arvioi millainen perheesi toimeentulo on tai oli lapsuudessasi. Mikäli asuit useammassa kotitaloudessa, arvioi sitä, joka mielestäsi oli lapsuudessasi merkityksellisin. (1 = Vähävarainen, 2, 3 = Normaali eli keskituloinen, 4, 5 = Vauras)
89. Omat käytettävissäsi olevat tulot kuukaudessa suunnilleen (sis. nettotulot verojen jälkeen) ja/tai tuet ja vanhemmilta tms. saatavat säännölliset avustukset (ei lainoja). (EUR)
- alle 500 eur/kk
 - 500–alle 1 000 eur/kk
 - 1 000–alle 1 500 eur/kk

- 1 500–alle 2 500 eur/kk
 - 2 500–alle 3 500 eur/kk
 - yli 3 500 eur/kk
90. Kuka yleensä maksaa kulusi? Valitse yksi seuraavista vaihtoehdoista (pl. lahjat, joita ei huomioida verotuksessa).
- Olen riippuvainen läheisteni taloudellisesta tuesta (esim. puoliso, vanhemmat)
 - Läheiseni maksavat suurimman osan kuluista, maksan itse osan.
 - Minä ja läheiseni tasapuolisesti.
 - Maksan suurimman osan kuluistani, mutta läheiseni maksavat osan menoistani
 - Olen täysin taloudellisesti itsenäinen.

Persoonallisuus, arvot

Arvioi seuraavat väittämät:

91. Oletko sitä mieltä, että yleisesti ottaen useimpiin ihmisiin voi luottaa, vaiko että ihmisten kanssa ei voi olla liian varovainen?
(1=useimpiin voi luottaa 10=eikä voi olla liian varovainen)
92. Kuinka tyytyväinen olet elämääsi yleisesti ottaen?
(1=erittäin tyytymätön, 10=erittäin tyytyväinen)

Arvioi, kuinka samaa tai eri mieltä olet seuraavien väittämien kanssa:

(1=täysin samaa mieltä, 5=täysin eri mieltä)

93. Kun tarjous tai kampanja on päättymässä, minun kannattaa tehdä ostopäätös, koska se voi olla viimeinen tilaisuus.
94. Kun minulle kerrotaan jotain, uskon sen lähtökohtaisesti olevan totta.
95. Jos minulle suositellaan jotain, toimin yleensä sen mukaisesti.
96. Kun olen minulle entuudestaan vieraassa tilanteessa, yritän ottaa muilta mallia, kuinka toimia.
97. Jos pidän ihmisestä, yleensä myös luotan häneen.

Taloudellinen identiteetti: (1=täysin eri mieltä, 5=täysin samaa mieltä)

98. Lapsuudessani ja nuoruudessani kodissa puhuttiin raha-asioista.
99. En ole juurikaan ajatellut taloudenhallinnan tapoja. En ole kovin huolissani siitä, miten pankki voisi arvioida minua enkä laskujen maksamisesta.

100. On olemassa monia erilaisia tapoja hallita taloutta. En ole päättänyt mitä tapaa seuraisin, mutta yritän selvittää asiaa.
101. Olen kokeillut erilaisia tapoja henkilökohtaisten raha-asoiden hallitsemiseen. Nyt minulla on selkeä näkemys siitä, mikä on järkevää minulle.
102. Vanhempani tietävät, mikä on parhaakseni sen suhteen, miten minun tulisi hoitaa raha-asioitani.
103. Olen käyttänyt aikaa mieltäkseni taloudellisia tavoitteita, luottokortteja ja kulutustapoja. Olen päättänyt taloudenhallinnan tavan, joka toimii parhaiten minulle.
104. En todellakaan tiedä, minkälainen taloudenhallinnan tapa on paras minulle. Yritän vielä selvittää, minkälaiset säästämisen ja kuluttamisen tavat tuntuvat minulle parhaimmalta.
105. Teen luottokortteihin ja pankkitileihin liittyviä päätöksiä vain, jos vanhempani hyväksyvät ne.
106. En ole oikein koskaan kyseenalaistanut näkemyksiäni säästämiseen ja kuluttamiseen liittyen. Jos näkemykset ovat vanhemmistani oikein, niiden täytyy olla oikein minulle.
107. Aiempien kokemusten perusteella olen päättänyt, minkälaisen taloudenhallinnan tavan haluan toistaiseksi.
108. En ajattele rahaa paljon. Otan sen vain tavallaan vastaan niin kuin se tulee.
109. Yritän edelleen päättää, kuinka kykeneväinen olen ihmisenä, ja mitkä taloudelliset tavoitteet tulevat olemaan oikeita minulle.
110. En ole oikein miettinyt olenko enemmän säästäjä vai kuluttaja. Raha-asiat eivät vain kiinnosta minua paljon.

Taustatiedot

111. Sukupuoli
 - Mies
 - Nainen
 - Muu, en halua vastata
112. Ikäsi vuosina:
113. Kotitaloutesi tyyppi:
 - Asun vanhempani/vanhempieni kanssa
 - Asun yksin
 - Asun yhden tai useamman kämppiksen kanssa
 - Pariskunta, ei lapsia
 - Pariskunta, jolla on lapsia
 - Asun yksin lapsen/lasten kanssa

114. Korkein suorittamasi koulutus

- peruskoulu tai osa sitä
- ammatillinen tutkinto (ml. oppisopimus)
- lukion päättötodistus tai ylioppilas (ml. kaksoistutkinto)
- Ammattikorkeakoulu tai alempi korkeakoulututkinto (kandidaatin tutkinto)
- Ylempi korkeakoulututkinto tai akateeminen jatkotutkinto

115. Korkeammin koulutetun vanhempasi/huoltajasi koulutustaso

- Peruskoulu tai osa sitä / kansa- tai kansalaiskoulu
- Ammatillinen peruskoulutus (ml. ammattikoulu ja oppisopimus)
- Lukio/ylioppilas
- Opistotutkinto
- Ammattikorkeakoulu tai alempi korkeakoulututkinto
- Ylempi korkeakoulututkinto tai akateeminen jatkotutkinto

116. Mitä teet tällä hetkellä päivisin ensisijaisesti?

- Olen töissä
- Opiskelen tai käyn koulua
- Suoritan varusmies- tai siviilipalvelusta
- Olen vanhempainvapaalla
- En ole töissä tai opiskele

Liite 3. Rakenneyhtälömallin tulokset

Selitettävä	Selittäjä	β	R ²
Ostanut kryptovaroja	Taloudellinen tietämys	-0.232***	0.368
	Rahapelaaminen	0.080**	
	Koettu peliongelma	0.199***	
	Taloudellinen riskinotto	0.355***	
Tehnyt huonoja investointeja	Ostanut kryptovaroja	0.528***	0.279
Kokenut tulleensa huijatuksi	Ostanut kryptovaroja	0.581***	0.338

Huom. *** = $p < 0.001$, ** = $p < 0.01$

LÄHTEET

- Aubrey, M., Morin, A. J., Fernet, C., & Carbonneau, N. (2022). Financial well-being: Capturing an elusive construct with an optimized measure. *Frontiers in Psychology*, 13.
- Bashir, I., & Qureshi, I. H. (2022). A systematic literature review on personal financial wellbeing: the link to key sustainable development goals 2030. *FIIB Business Review*, 23197145221106862.
- Fisher, P. J., & Yao, R. (2017). Gender differences in financial risk tolerance. *Journal of Economic Psychology*, 61, 191–202.
- Garrison, S., & Gutter, M. (2010). 2010 outstanding AFCPEVR conference paper: Gender differences in financial socialization and willingness to take financial risks. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 21(2), 60-72.
- Kalmi, P., Vaahtoniemi, S., Raijas, A., Ranta, M., Ruuskanen, O. P., & Buturak, G. (2023). Suomalaisten talousosaaminen tarkastelussa. *Kansantaloudellinen aikakauskirja*, 119(3), 284–305.
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2010). Financial literacy among the young. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 358–380.
- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of personality and social psychology*, 3(5), 551.
- Mitchell, O. S., & Lusardi, A. (2015). Financial literacy and economic outcomes: Evidence and policy implications. *The journal of retirement*, 3(1), 107.
- Nyrhinen, J., Sirola, A., Koskelainen, T., Munnukka, J., & Wilska, T. A. (2024). Online antecedents for young consumers' impulse buying behavior. *Computers in Human Behavior*, 153, 108129.
- OECD (2018). OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion. <http://www.oecd.org/financial/education/2018-INFE-FinLit-Measurement-Toolkit.pdf> (viitattu 15.10.2024).
- OECD (2020). OECD/INFE 2020 International Survey of Adult Financial Literacy. <https://www.oecd.org/financial/education/oecd-infe2020-international-survey-of-adult-financial-literacy.pdf> (viitattu 15.10.2024).
- OECD (2022). OECD/INFE Toolkit for Measuring Financial Literacy and Financial Inclusion 2022. www.oecd.org/financial/education/2022-INFE-Toolkit-Measuring-Finlit-Financial-Inclusion.pdf (viitattu 15.10.2024)

- Ranta, M., Li, L., Vosylis, R., Sorgente, A., Crespo, C., Fonseca, G., ... & Serido, J. (2024). Financial loss and financial well-being of emerging adults during COVID-19: The limitations of psychological resilience. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 35(2), 188-201.
- Serido, J., Sorgente, A., Lanz, M., & Shim, S. (2022). Becoming self-sufficient: a longitudinal person-centered analysis of financial identity and adult status during emerging adulthood. *Applied Developmental Science*, 1-16.
- Shiau, W. L., Yuan, Y., Pu, X., Ray, S., & Chen, C. C. (2020). Understanding fintech continuance: perspectives from self-efficacy and ECT-IS theories. *Industrial Management & Data Systems*, 120(9), 1659-1689.
- Shim, S., Serido, J., Bosch, L., & Tang, C. (2013). Financial identity-processing styles Consumer Interests Annual Volume 69, 2023 ©American Council on Consumer Interests 7 among young adults: A longitudinal study of socialization factors and consequences for financial capabilities. *Journal of Consumer Affairs*, 47(1), 128–152.
- Sorgente, A., & Lanz, M. (2019). The multidimensional subjective financial well-being scale for emerging adults: Development and validation studies. *International Journal of Behavioral Development*, 43(5), 466-478.
- Suomen virallinen tilasto (SVT) (2023a): Kotitalouksien varallisuus [verkköjulkaisu]. Viiteajankohta: 2023. ISSN=2242 3214. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 17.10.2024]. Saantitapa: <https://stat.fi/julkaisu/cln2unbyw35we0bvz77jliziv>
- Wilska, T. A., & Nyrhinen, J. (2023). Gender and financial identity as predictors of the saving behavior of emerging adults. *Consumer Interests Annual*, 69.

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi

ISSN 2490-0990 (PDF)
ISBN 978-952-400-089-5 (PDF)